

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR

FÖLDRAJZ- ÉS FÖLDTUDOMÁNYI INTÉZET

Földrajztudományi Központ

Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

Moldova etnikai földrajzi vizsgálata a 21. század elején

PUSKÁS BENDEGÚZ LÁSZLÓ

TDK dolgozat

Témavezető: Dr. Bottlik Zsolt PHD

egyetemi docens

BUDAPEST, 2024

Név: Puskás Bendegúz László

ELTE Természettudományi Kar, szak: Földrajz MSc 2024

NEPTUN azonosító: APRLSX

TDK dolgozat címe: Moldova etnikai földrajzi vizsgálata a 21. század elején

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Kutatási előzmények, célkitűzések.....	3
3. Adatbázis módszerek	4
4. A vizsgált térség bemutatása.....	4
4.1. A térség természetföldrajzi bemutatás.....	4
4.2. Vizsgált térség története	6
5. A vizsgált térség lakosságának etnikai összetétele és annak változása.....	10
6. A vizsgált térség etnikai térszerkezetének bemutatása.....	15
6.1. Moldávok.....	15
6.1.1. A moldáv etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között.....	17
6.1.2. Moldávok Transznisztríában.....	18
6.2. Románok	19
6.2.1. A román etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között	20
6.3. Oroszok.....	21
6.3.1. Az orosz etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között	22
6.3.2. Oroszok Transznisztríában.....	23
6.4. Ukránok.....	24
6.4.1. Az ukrán etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között.....	25
6.4.2. Ukránok Transznisztríában	26
6.5. Gagauzok.....	27
6.5.1. A gagauz etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között.....	28
6.6. Bolgárok	30
6.6.1. A bolgár etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között.....	31
6.6.2. Bolgárok Transznisztríában	32
6.7. Romák	32
7. Összefoglalás, Jövőbeli tervek.....	33
8. Irodalomjegyzék.....	34

1. BEVEZETÉS

Moldova, mint kutatási téma, számos szempontból izgalmas lehetőséget kínál. Ez a Kelet-Európai ország gazdag történelmi múltjával, változatos kulturális hátterével és napjainkban is zajló társadalmi-gazdasági folyamataival méltán vonzza az érdeklődőket. Moldova helyzete földrajzilag, politikailag és kulturálisan is több metszéspontban áll, így sok érdekességet biztosít az átalakulás és a nemzetközi kapcsolatok vizsgálatához.

Az ország történelme bepillantást nyújt a különböző birodalmak és hatalmi érdekszférák harcába, amelyek formálták Kelet-Európa arculatát. Az ország múltjában ott találjuk a Római Birodalmat, az Oszmán Birodalom jelenlétét, valamint a Szovjetunió befolyását, és ezek hatásai mindmáig érezhetőek. Moldova függetlenségének kikiáltása 1991-ben egy új korszakot nyitott meg az ország számára, amely az európai integráció és az orosz befolyás között őrlődve próbálja megtalálni saját útját.

Moldova társadalmi és gazdasági kihívásai különösen relevánsak a közép- és kelet-európai régió kontextusában. Az ország az egyik legszegényebb állam Európában, komoly problémákkal küzd, mint például a kivándorlás, a korrupció és a gazdasági instabilitás. Ezek a tényezők kiemelten fontossá teszik a politikai és gazdasági reformok elemzését, különösen olyan kutatók számára, akik a posztszovjet térség fejlődését és a demokratikus átalakulásokat vizsgálják. Moldova példája jól szemlélteti azokat az akadályokat és lehetőségeket, amelyekkel a térség más országai is szembesülnek.

A kulturális és etnikai sokszínűsége szintén vonzóvá teszi az országot a kutatók számára. A román nyelv és kultúra dominanciája mellett az ország jelentős orosz, ukrán, gagauz és bolgár kisebbségekkel is rendelkezik. Ez a sokféleség különleges lehetőségeket kínál az etnikai identitás, a nyelvpolitika és a multikulturalizmus tanulmányozására. A Dnyeszter menti terület, amely, de facto ki hirdette a függetlenségét, szintén komplex geopolitikai helyzetet teremt, és külön figyelmet érdemel.

Mindezek mellett Moldova szerepe az Európai Unió szomszédságpolitikájában és az eurázsiai térség geopolitikai átrendeződésében is kiemelt kutatási terület. Az ország integrációs törekvései, külpolitikai dilemmái és a nemzetközi szervezetekkel való együttműködése fontos tanulságokat nyújtanak a kis országok helyzetéről a globális politikai és gazdasági színtéren. Összességében Moldova kutatása mélyreható és aktuális kérdéseket tárhat fel, hozzájárulva a régió dinamikájának alaposabb megértéséhez.

(1.térkép) Moldova térképe; forrás: saját szerkesztés

2. KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK, CÉLKITŰZÉSEK

Megállapítható, hogy Moldova és a Dnyeszter menti terület etnikai földrajzának vizsgálatával viszonylag kevés tudományos munka foglalkozik. A rendelkezésre álló források között elsősorban román és angol nyelvű írásokat találhatunk, míg magyar nyelven leginkább folyóiratokban megjelent cikkek, illetve földrajzi témájú könyvek egyes fejezetei nyújtottak alapot a kutatáshoz. A volt Szovjetunió átfogó földrajzi elemzését nyújtó könyvek – például Bottlik Zsolt Etnikai földrajzi kutatások a Köztes Európában– külön fejezetben tárgyalják a Moldovát.

A témát kutatta még Marton Mátyás, aki Moldova etnikai térszerkezetének változásait elemezte a Szovjetunió felbomlása és 2004 között. Ez a munka értékes segédanyagként szolgált, mivel átfogóan elemzi az ország etnikai összetételét és történeti háttérét, hozzájárulva a meglévő források kiegészítéséhez és pontosításához.

Mivel Marton az 1989-es és a 2004-es időszak közötti időintervallumot vette alapul így az én kutatásom legfőbb célja, hogy a 2004-es és a 2014-es népszámlálás közti etnikai változásokat mutassa be, úgy, hogy a meglévő adatok alapján elemzem a 2004-es és a 2014-es népszámlálást, és a két népszámlálás közötti etnikai változásokat Moldovában és a Dnyeszter menti területen (Transznisztriában).

3. ADATBÁZIS MÓDSZEREK

A kutatásom alapját a 2004, 2014-es, illetve Transznisztria esetében a 2004, 2015-ös népszámlálások adatai képezik, melyek rendkívül részletesek és átfogóak. Ezek voltak az első és a második olyan modern, európai szemléletű népszámlálások, amelyeket az ország a Szovjetunióból való kiválása után végzett el. Az adatokat a Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatbázisból vettem alapul.

A kutatásban a járásokra (rajonok) vonatkozó aggregált adatokat használtam. Ezen kívül az ország közigazgatási felosztása szerint külön kezeltem a Gagauz Autonóm Területet, valamint Chisinau és Balti városait. E két nagyváros a népszámlálás során megyei jogú városként (moldávul: Municipiu) külön kategóriát alkotott. A népszámlálási adatok elemzésénél és a térképeim készítésekor is figyelembe vettem ezeket a közigazgatási egységeket.

4. A VIZSGÁLT TÉRSÉG BEMUTATÁSA

A kutatás nagyobbik része a Moldovai Köztársaság területére koncentrál, amelynek etnikai változásait és folyamatait térképekkel és ábrákkal fogom bemutatni. A kisebbik része pedig a Dnyeszter Menti Moldáv Köztársaság területére (Transznisztria) irányul, ahol szintén az etnikai kérdésekre próbálok majd választ keresni.

4.1. A térség természetföldrajzi bemutatás

Moldova, amely körülbelül Magyarország területének egyharmadát fedi le, Kelet-Európában helyezkedik el, a Kelet-európai-síkság részeként, Ukrajna és Románia között. Az országban több mint 2,5 millió ember él, népsűrűsége 100 fő/km². Területének északi része a Podóliai-hátságban található, míg délnyugati része az eurázsiai sztyepp nyugati határa. Moldovát alacsonyán fekvő, dombokkal tarkított síkságok jellemzik, központi régiója a Codru, az ország legmagasabban fekvő területe. Legmagasabb pontja a 429 méter magas Dealul Balanești. Két legnagyobb folyója a Prut és a Dnyeszter; területének nagy része e két folyó között fekszik, kivételt képez a Dnyeszteren túli Transznisztiai (Dnyeszter-menti) Köztársaság. Nyugati határát a Prut folyó alkotja, amely egyben Romániával is természetes határvonalat jelent. Moldova nem rendelkezik közvetlen tengeri kijáráttal, mindössze egy keskeny, 40 km-es sáv választja el a Fekete-tengertől délnyugaton. Déli határán, Giurgiulesti közelében a Duna egy szakaszon érinti az országot, ahol Moldova egyik folyami kikötője található, amely a vízi kereskedelemhez kapcsolódik (Augustyn et.,2016)

A Dnyeszter folyó, amely Moldova legfontosabb vízfolyása, jelentős hatással van a régió ökológiájára és gazdasági életére. A folyó vízgyűjtő területe, amely Moldova és részben Ukrajna területét is magában foglalja, kulcsszerepet játszik a vízkészletek biztosításában és az öntözési gyakorlatokban (Corobov et al., 2020). A Prut folyó, amely a Duna egyik mellékfolyója, szintén fontos vízforrás és a két folyó közötti kapcsolat hangsúlyozza a határokon átnyúló vízgazdálkodás szükségességét (Romanescu et al., 2018).

Moldova éghajlata kontinentális, amelyet a Fekete-tenger közelsége befolyásol. A csapadék mennyisége és eloszlása a tengerből származó nedvesség hatására változik, ami a mezőgazdasági termelést is befolyásolja (Popa et al., 2020). A csapadék mennyisége és a hőmérséklet ingadozása a klímaváltozás következtében egyre inkább észlelhető, ami új kihívások elé állítja a helyi közösségeket és a mezőgazdasági gyakorlatokat (Shaker & Sirodoev, 2024). A terület ökológiai sokfélesége is figyelemre méltó, mivel a folyók mentén található árterek különböző élőhelyeket biztosítanak számos növény- és állatfaj számára. A kutatások kimutatták, hogy ezek az élőhelyek különösen gazdagok endemikus és ritka fajokban, amelyek a helyi ökoszisztémák fenntartásához elengedhetetlenek (Buşmachi et al., 2017). Az ökológiai egyensúly megőrzése érdekében fontos a fenntartható fejlődési gyakorlatok alkalmazása, amelyek figyelembe veszik a környezeti minőséget és a társadalmi-gazdasági tényezőket.

Összességében Moldova földrajza gazdag és sokszínű, amely a folyórendszerek, a klimatikus hatások és a domborzati jellemzők kölcsönhatásából ered. Ezen földrajzi tényezők és az emberi tevékenységek közötti összefüggések gondos kezelése elengedhetetlen a fenntartható fejlődés és az ökológiai megőrzés érdekében.

Transznisztria, a Dnyeszter folyó és az ukrán határ között fekvő 4163 km² területű keskeny földszalag, amelyen közel félmillió ember él, egyedülálló földrajzi és kulturális tájat mutat. Ezt a régiót, amely 1990-ben kikiáltotta függetlenségét Moldovától, összetett történelmi, politikai és ökológiai dimenziói jellemzik. Transznisztria földrajzi adottságai közé tartozik a változatos domborzat, amely a folyóvölgyektől a dombos terepekig terjed, ami jelentősen befolyásolja társadalmi-gazdasági tevékenységeit és települési mintázatait. Transznisztria domborzatát túlnyomórészt a Dnyeszter folyó határozza meg, amely természetes határként és létfontosságú erőforrásként szolgál a régió számára. A folyó völgyét termékeny síkságok jellemzik, amelyek támogatják a mezőgazdaságot, amely a térség elsődleges gazdasági tevékenysége. A mezőgazdasági tájak változatosak, a régió mintegy 9,5%-át elfoglaló rét-legelő területeket foglalnak magukban, és jellemzően a folyóvölgyek lejtőin találhatók, hozzájárulva a terület

ökológiai gazdagságához (Prydetkevyc et al., 2022). Ezen kívül a régió egyedülálló ökoszisztémának ad otthont, köztük a Transzbioszféra Rezervátumnak, amely döntő szerepet játszik a Kelet-Podillya ökohálózat biológiai sokféleségének megőrzésében (Kobka, 2019). Kulturálisan Transznisztriát háromnyelvű környezet jellemzi, ahol az orosz, az ukrán és a román (moldovai) lakosok együtt élnek, és az orosz a domináns nyelv. Ez a nyelvi táj tükrözi a régió Oroszországhoz fűződő történelmi kapcsolatait és a Moldovától elkülönülő kulturális identitás kialakítására tett erőfeszítéseit (Muth, 2014). Az orosz, mint elsődleges nyelv jelenléte nem pusztán kommunikáció kérdése, hanem a politikai és kulturális hűség jelzőjeként is szolgál, megerősítve a régió szeparatista identitását (Muth, 2014). Transznisztria építészeti környezete is a történelmi múltra utal, olyan műemlékekkel és épületekkel, amelyek a szovjet korszakot és a régió önálló entitásként való elismerésére irányuló törekvést tükrözik (Medinets, 2018). Transznisztria társadalmi-politikai dinamikája tovább bonyolítja földrajzi identitását. A régió, de facto köztársasági státusza, amelyet a nemzetközi közösség nem ismert el, olyan egyedi irányítási struktúrához vezetett, amely befolyásolja a földhasználatot és az erőforrás-gazdálkodást. A politikai életet a helyi kormányzás és a külső hatások keveréke jellemzi, különösen Oroszország részéről, amely katonai és gazdasági támogatást nyújtott a régiónak (Wolfschwenger és Saxinger, 2021). Ez a geopolitikai kontextus alakítja az infrastruktúra fejlesztését és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodást, hatással van Transznisztria ökológiáját és gazdaságára egyaránt. A turizmus szempontjából Transznisztria lehetőséget kínál az extrém turizmusra, különösen az olyan egyedi természeti adottságokkal rendelkező területeken, mint a kanyonok és a történelmi helyszínek. Ennek az ágazatnak a fejlődése azonban továbbra is korlátozott, gyakran beárnyékolja a régió politikai instabilitása és a nemzetközi elismertség hiánya. A geoturizmusban rejlő potenciál jelentős, tekintettel a régió gazdag geológiai és kulturális örökségére, amely hasznosítható a fenntartható turisztikai gyakorlatok népszerűsítésére (Kasiiianyk et al., 2022). Összefoglalva, Transznisztria földrajza természeti tájaiból, kulturális identitásából és politikai valóságából szőtt kárpit. Ezen elemek közötti kölcsönhatás egy jellegzetes régiót hoz létre, amely fejlődik a folyamatos kihívások és lehetőségek közepette.

4.2. Vizsgált térség története

A mai Moldova területe ősidők óta lakott volt, melyet a neolitikumból származó régészeti leletek igazolnak. A legkorábbi ismert lakói a dákok voltak, akik jelentős civilizációt hoztak létre a területen. ("Romania and Moldova: an Historical Overview", 2014). A középkorban, a

14. században Moldova fejedelemséggé alakult, amelyet Dragos, a régió fejedelme alapított. A fejedelemség az 1457 és 1504 között uralkodó Nagy István (Ștefan cel Mare) vezetésével terjeszkedett. Uralkodását gyakran Moldova aranykorának tekintik, amelyet az oszmánok elleni katonai győzelmek és az erős nemzeti identitás megerősítése jellemeznek. István erőfeszítései a fejedelemség külső fenyegetésekkel szembeni megerősítésére és az ortodox egyház pártfogása döntő szerepet játszottak a moldovai identitás kialakulásában ("Romania and Moldova: an Historical Overview", 2014). Ebben az időszakban számos templomot és kolostort építettek, amelyek közül sok ma is jelentős kulturális emlék. A 16. század fordulópontot jelentett Moldova történelmében, mivel az Oszmán Birodalom vazallus államává vált. Ez a kapcsolat több évszázadon át tartott, amely során Moldova jelentős politikai és gazdasági kihívásokkal szembesült. Az oszmánok súlyos adókat vetettek ki, és megpróbálták ellenőrizni a helyi kormányzást, ami felkelések és konfliktusok sorozatához vezetett. Az Oszmán Birodalom hatása kulturális cseréket is hozott, amelyek gazdagították a moldovai társadalmat, különösen a művészet és a zene területén ("Romania and Moldova: an Historical Overview", 2014). Az autonómiáért folytatott harc azonban tovább folytatódott, és a régió a szomszédos hatalmak, köztük a Lengyel-Litván Nemzetközösség és az Orosz Birodalom versenyével szembesült. A 19. században Moldova jelentős változásokon ment keresztül, mivel az orosz-török háborút (1806-1812) követően az Orosz Birodalom része lett. Ennek az annektálásnak mélyreható következményei voltak a moldovai társadalomra, mivel új közigazgatási struktúrákat és orosz kulturális hatásokat vezetett be. Az orosz uralom időszakát a helyi lakosság asszimilációjára irányuló törekvések jellemezték, amelyek magukban foglalták az orosz nyelv és kultúra népszerűsítését a román identitás rovására. Ez a moldovaiak körében növekvő nacionalizmushoz vezetett, amely a 19. század végén és a 20. század elején a kulturális újjáéledő mozgalmakban csúcsosodott ki. Az első világháború után Moldova 1918-ban rövid időre egyesült Romániával, amely unió vegyes reakciókat váltott ki a lakosság körében. Míg sokan üdvözölték a változást, hogy újra csatlakozzanak egy román államhoz, mások ellenálltak, mert féltek sajátos identitásuk elvesztésétől. Ez az unió időszaka egészen a második világháborúig tartott, amikor is a Szovjetunió 1940-ben megszállta a területet, ami jelentős demográfiai változásokhoz vezetett a kényszmigrációk és a szovjet politika bevezetése következtében ("Romania and Moldova: an Historical Overview ", 2014). A háború utáni korszakot az iparosítás és a kollektivizálás jellemezte, amely átalakította Moldova gazdasági helyzetét, de széles körű társadalmi felforduláshoz és ellenálláshoz is vezetett. A 20. század vége sarkalatos időszak volt Moldova számára, amikor a Szovjetunió felbomlott. 1989-ben a moldovai nyelvet hivatalos államnyelvvé nyilvánították, és a függetlenségi mozgalom

lendületet kapott. A függetlenség 1991. augusztus 27-i kikiáltása új fejezetet jelentett Moldova történelmében, de a piacgazdaságra és a demokratikus kormányzásra való áttérés tele volt kihívásokkal. A politikai instabilitás, a gazdasági nehézségek és az 1992-ben kirobbant Dnyeszteren túli konfliktus megoldatlan kérdése megnehezítette a nemzetépítés folyamatát (Kosárová és Usiak, 2017). A függetlenné válást követő években Moldova a korrupció, a kormányzás és a nemzeti identitás problémáival küzdött. A politikai tájat az Európa-párti és az oroszbarát frakciók közötti huzavona jellemezte, tükrözve az ország Kelet és Nyugat közötti geopolitikai helyzetét (Kosárová és Usiak, 2017; Duyne és Quirke, 2019). A kihívások ellenére történtek erőfeszítések a demokratikus intézmények megerősítésére és a gazdasági fejlődés előmozdítására, különösen az Európai Unióval 2014-ben kötött társulási megállapodás nyomán. Moldova kulturális identitása tovább fejlődik, amelyet történelmi tapasztalatai alakítanak ki. A román és orosz kulturális elemek együttélése nyilvánvaló a moldovai élet különböző aspektusaiban, beleértve a nyelvet, a hagyományokat és a vallási gyakorlatokat. A nemzeti identitásról folyó vita továbbra is központi téma a moldovai társadalomban, mivel a különböző narratívák versengenek a közbeszédben való érvényesülésért (Cash, 2007; Humă, 2016). A szovjet korszak öröksége az európai integrációs törekvésekkel párosulva komplex hátteret teremt a kortárs Moldova megértéséhez. Az elmúlt években Moldova jelentős kihívásokkal szembesült, beleértve a gazdasági instabilitást, a magas kivándorlási arányt és a közegészségügyi válságokat, például a multirezisztens tuberkulózis terjedését (Brown et al., 2021). A COVID-19 világjárvány tovább súlyosbította ezeket a problémákat, hatással volt a turisztikai szektorra, és vitákat váltott ki a technológiai fejlesztések szükségességéről és a fellendülés stratégiai tervezéséről (Pilkington, 2022). Miközben Moldova megbirkózik ezekkel a kihívásokkal, az összetartó nemzeti identitás előmozdítása és a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek kezelése továbbra is kiemelten fontos jövőbeli stabilitása és fejlődése szempontjából.

Összefoglalva, Moldova történelmét a kulturális hatások, a politikai harcok és a társadalmi átalakulások jellemzik. A korai fejedelemség kezdetétől egészen a mai független nemzet státuszáig Moldova utazása a nemzetépítés összetettségét tükrözi egy olyan régióban, amelyet különböző identitások és geopolitikai feszültségek jellemeznek. Ahogy az ország továbbra is küzd a múltjával és alakítja jövőjét, a történelmi narratívák, a kulturális örökség és a jelenkori kihívások kölcsönhatása alakítja a moldovai társadalom folyamatban lévő fejlődését.

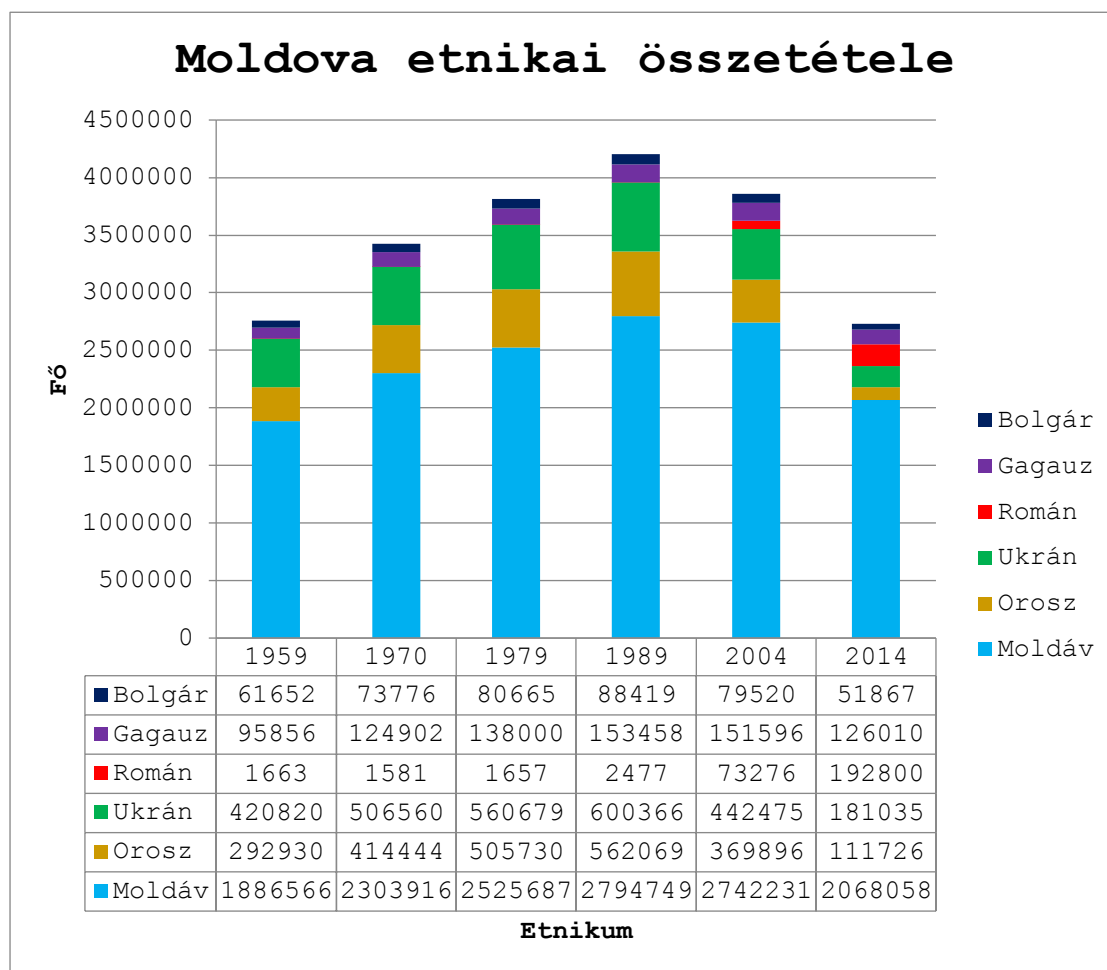
Transznisztria történelme mélyen összefonódik a Kelet-európai, különösen a Szovjetunió felbomlása után bekövetkezett szélesebb körű geopolitikai változásokkal. A Dnyeszter folyó és

az ukrán határ között fekvő régió 1990-ben kiáltotta ki függetlenségét Moldovától, amely lépést nagymértékben befolyásoltak etnikai, nyelvi és kulturális tényezők. A konfliktus gyökerei az 1924-ben megalakult Moldovai Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság (MASSR) történelmi kontextusára vezethetők vissza, amely megalapozta Transznisztria, mint különálló entitás modern identitását. A Szovjetunió 1991-es összeomlása jelentős fordulópontot jelentett Transznisztria számára. Amint Moldova elnyerte függetlenségét, a Transznisztriai lakosság jelentős része – köztük nagyszámú orosz és ukrán polgár – erős kapcsolatot érzett Oroszországgal, és szembehelyezkedett a Románia felé hajló új moldovai nemzeti identitással (Bohomolets, 2018). Ez az elégedetlenség az 1992-es fegyveres konfliktusban csúcsosodott ki, ahol a magát kikiáltó Dnyeszteren túli Moldovai Köztársaság erőszakos harcot vívott a moldovai erők ellen, ami a mai napig fennálló, de facto elszakadást eredményezett ("The Armed Conflict of the Dnyeszter", 2023). A konfliktust a Dnyeszteren túli oldal orosz katonai támogatása jellemezte, ami tovább bonyolította a helyzetet és megszilárdította a térség Moszkvától való függőségét (Bohomolets, 2018). A konfliktus után Transznisztria létrehozta saját kormányzási struktúráit, és nemzetközi elismerésre törekedett, bár az Egyesült Nemzetek Szervezete és a legtöbb ország továbbra sem ismeri el (Dembínska, 2022). A régió vezetése olyan narratívát dolgozott ki, amely kiemeli sajátos identitását, gyakran hivatkozva a szovjet múlthoz fűződő történelmi kapcsolatokra, hogy legitimálja szuverenitásigényét (Medinets, 2018). A Transznisztriai oktatási rendszert is ezek a történelmi narratívák alakították, a tankönyvek gyakran szovjetbarát szemléletet tükröznek, és alábecsülik a moldovai nemzeti identitást (Musteata, 2021). A Transznisztriai geopolitikai kontextus tovább fejlődött, különösen Oroszország azon stratégiai érdekei miatt, hogy megőrizze befolyását a régióban. Az orosz csapatok jelenlétét és a békefenntartó misszió felállítását a helyi lakosság védelmének és a stabilitás megőrzésének szükségessége indokolta, ugyanakkor erősít Transznisztria elszakadását Moldovától (Potulski, 2018). A Moldova és Transznisztria között fennálló feszültséget tovább súlyosbítja a tágabb regionális dinamika, beleértve Moldova törekvéseit az Európai Unióval és a NATO-val való szorosabb kapcsolatokra, amelyekre Oroszország gyanakvóan tekint (Simionov, 2023). Az elmúlt években Transznisztria különféle eszközökkel próbálta megerősíteni legitimitását, ideértve a diplomáciai kapcsolatok létrehozását más el nem ismert államokkal és olyan kulturális események népszerűsítését, amelyek kiemelik egyedi identitását (Nishikawa-Pacher, 2020). A régiónak azonban továbbra is jelentős kihívásokkal kell szembenéznie, beleértve a gazdasági elszigeteltséget és a nemzetközi elismertség hiányát, amelyek hátráltatják fejlődését és a globális közösségbe való integrációját (Kemoklidze & Wolff, 2019).

Összefoglalva, Transznisztria történelmét az etnikai identitások, a geopolitikai érdekek és a történelmi narratívák összetett kölcsönhatása jellemzi. A régió elismerésre és legitimációra való törekvése továbbra is vitatott kérdés, amelyet a múlt és a posztszovjet politika folyamatos dinamikája alakított.

5. A VIZSGÁLT TÉRSÉG LAKOSSÁGÁNAK ETNIKAI ÖSSZETÉTELE ÉS ANNAK VÁLTOZÁSA

Moldova egy többnemzetiségű állam Kelet-Európában, amelyet sokféle népesség jellemez, és több etnikai csoportot is magában foglal. A legnagyobb csoportot a moldovaiak alkotják, akik a lakosság mintegy 73%-át teszik ki. További jelentős etnikai közösségek közé tartoznak az ukránok, oroszok, gagauzok és bolgárok, amelyek mindegyike hozzájárul az ország kulturális és társadalmi szerkezetéhez.

(1. diagram) Moldova etnikumainak változása 1959 és 2014 között; forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Moldávok (kék szín)

A moldáv népesség alkotja a legnagyobb részt minden időszakban.

A népességük a '70-es a '80-as években csúcsosodott ki, majd 2004-től kezdve csökkenés figyelhető meg. 2014-ben a moldáv népesség száma jelentősen visszaesett, valószínűleg az ország gazdasági, társadalmi és migrációs folyamatai miatt.

Oroszok (sárga szín)

Az orosz népesség száma 1959-től kezdve fokozatosan növekedett, és 1989-ben érte el a csúcsot. 2004-től jelentős csökkenés figyelhető meg, valószínűleg az 1991-es Szovjetunió szétesése és a kivándorlás, valamint a Transznisztriai terület, de facto kiválása miatt, ahol külön népszámlálást folytattak le

Ukránok (zöld szín)

Az ukrán közösség lélekszáma is növekedett az 1989-es évekig, majd csökkenés tapasztalható. A csökkenés mögött hasonló okok állhatnak, mint az orosz népesség esetében (politikai és gazdasági tényezők, elvándorlás).

Románok (piros szín)

A román népesség aránya a diagramon 2004-től válik jelentősebbé. Ez utalhat arra, hogy a népszámlálások során egyre többen határozták meg magukat románként moldáv helyett, különösen az ország európai orientációjának erősödése miatt.

Gagauzok (lila szín)

A gagauz kisebbség viszonylag stabil lélekszámot mutat, de az össznépességhez viszonyított arányuk csökkent 2014-re.

Bolgárok (fekete szín)

A bolgár kisebbség lélekszáma végig alacsony maradt, és a diagramon alig látható változást mutat, náluk is az 1989-es évben volt a tetőzés, azóta csökken a népességük.

Főbb tendenciák

1959–1989: Stabil növekedés

A moldáv, orosz és ukrán népesség jelentős növekedést mutat, ami a Szovjetunió stabil gazdasági helyzetére és demográfiai politikájára vezethető vissza.

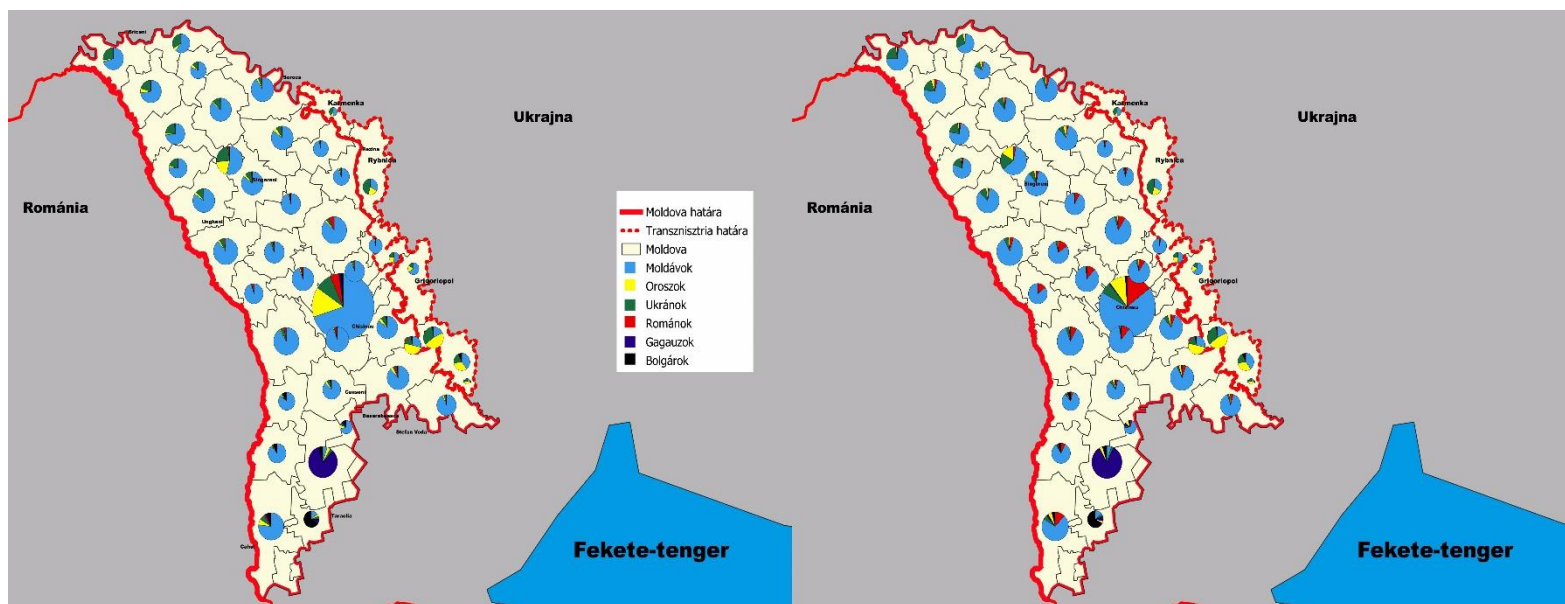
1989 fordulópontra: A legtöbb csoport számára az 1989-es év a népesség csúcsát jelzi.

2004-től csökkenés: Minden etnikai csoportnál (kisebb nagyobb mértékben) népességcsökkenés figyelhető meg.

Ennek oka lehet: kivándorlás, különösen Nyugat Európába, alacsonyabb születési ráta, gazdasági instabilitás a Szovjetunió felbomlása után.

-Identitásváltozás: A román identitás felerősödése valószínűsíti, hogy egyes moldávok románként azonosították magukat.

Az előbb említett változásokat az alábbi térképen mutatom be:

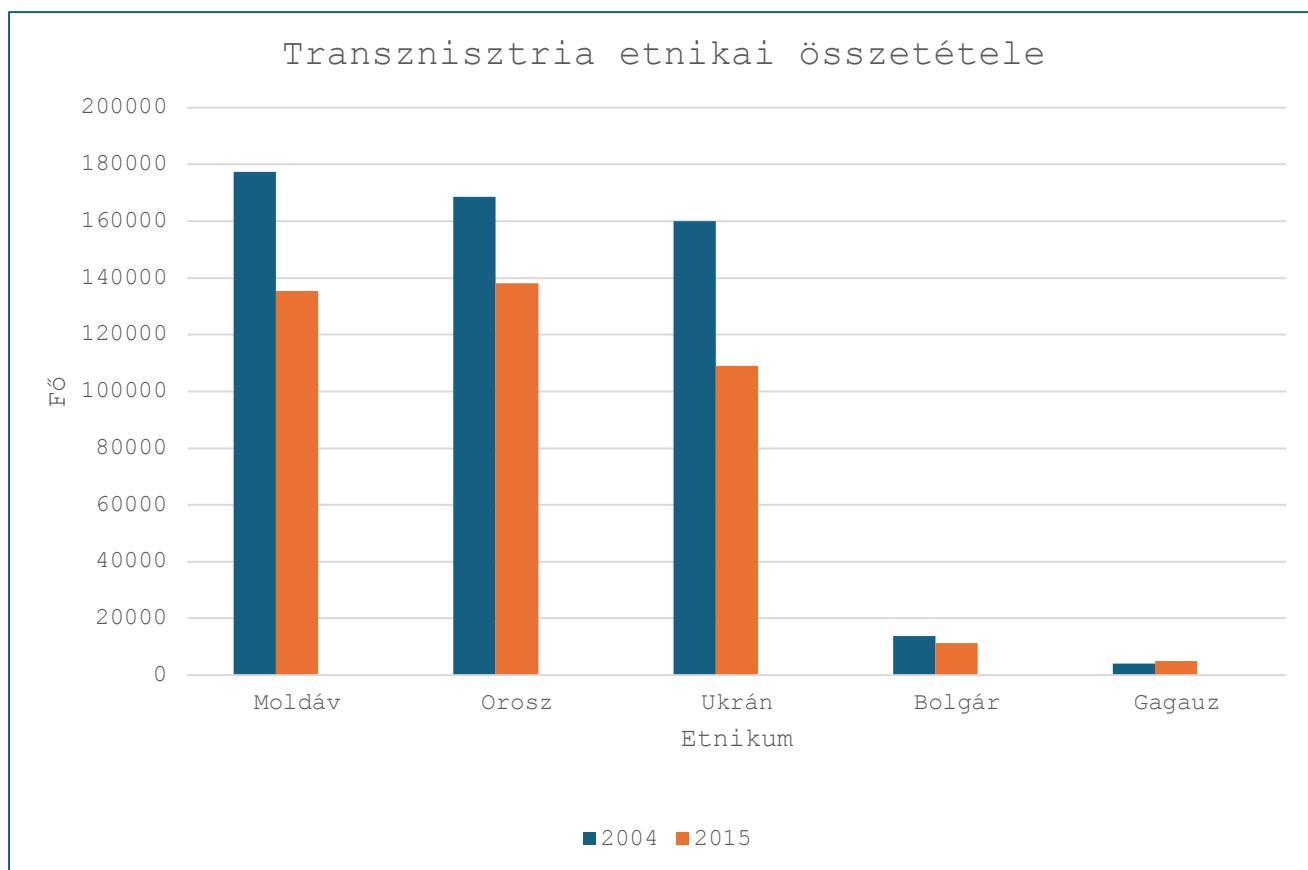

(2.térkép) Moldova etnikumainak megoszlása rajon szinten 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Transznisztria etnikai összetétele rendkívül változatos, jelentős orosz, ukrán és moldovai népséget foglal magában. Ez a multikulturális környezet identitások és nyelvek összetett kölcsönhatásához vezetett. A régió nemzetépítési erőfeszítései az orosz identitást hangsúlyozzák egyre jobban, gyakran a moldovai kulturális elemek rovására (Marandici, 2020). A nyelvi táj túlnyomórészt orosz, ami a politikai és kulturális identitás markereként szolgál, tovább bonyolítva a különböző etnikai csoportok integrációját (Muth, 2014). Az orosz nyelv használata a közéletben a Moldovától való politikai elszakadás eszközévé vált, megerősítve a régió sajátos identitását (Muth, 2014). Az alkalmazkodási folyamat kulcsfontosságú a népesség szintjének fenntartásához és egy összetartó közösség kialakításához a folyamatos demográfiai hanyatlás közepette. A Dnyeszteren túli társadalmi-gazdasági feltételek tovább befolyásolják demográfiai tendenciáit. A régió gazdasági elszigeteltséggel és korlátozott nemzetközi elismertséggel küzd, ami akadályozza a befektetések vonzását és munkahelyteremtését. A megfelelő szociális szolgáltatások és foglalkoztatási lehetőségek biztosításának képtelensége az elnéptelenedés ciklusához vezetett, amely veszélyezteti az állam életképességét (Fomenco, 2019). Összefoglalva, a Dnyeszteren túli demográfiai helyzetet az etnikai sokféleség, a gazdasági kihívások és a migrációs minták összetett kölcsönhatása jellemzi. A régió az összetartó nemzeti identitás kialakítására irányuló erőfeszítéseit bonyolítja a demográfiai hanyatlás és az ott lakók társadalmi-gazdasági helyzete. E kihívások kezelése sokoldalú

megközelítést igényel, amely figyelembe veszi a különböző etnikai csoportok igényeit, miközben elősegíti a gazdasági fejlődést és a társadalmi kohéziót.

E dinamikák megértése alapvető fontosságú Transznisztria tágabb társadalmi-politikai kontextusának és Moldovához fűződő kapcsolatának megértéséhez.

(2.diagram) Transznisztria etnikumainak változása 2004 és 2014 között; forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Moldávok

2004-es létszám: 177,382 fő

2015-ös létszám: 135,492 fő

Változás: -41,890 fő

A moldávok esetében, akik az egyik legnagyobb etnikai csoportot alkotják, jelentős létszámcsökkenést lehet megfigyelni a 11 év alatt. Ez a csökkenés valószínűleg az elvándorlás, a negatív természetes szaporodás, és a politikai instabilitás eredménye lehet.

Oroszok

2004-es létszám: 168,678 fő

2015-ös létszám: 138,072 fő

Változás: -30,606 fő

Az oroszok népessége is jelentősen csökkent, bár kevésbé, mint a moldávoké. Ez a csökkenés a politikai és gazdasági tényezők mellett az elvándorlásból eredhet. Az oroszok esetében elképzelhető, hogy részben Oroszországba vándoroltak vissza, különösen az idősebb generációk.

Ukránok

2004-es létszám: 160,069 fő

2015-ös létszám: 108,923 fő

Változás: -51,146 fő

Az ukránok népessége csökkent a legnagyobb mértékben (51,146 fő), Ez a csökkenés több tényező eredménye lehet

A szomszédos Ukrajna politikai és gazdasági problémái is szerepet játszhattak, ami még jobban ösztönözhetette az elvándorlást.

Az ukrán népesség öregedése és a születési ráták csökkenése szintén hatással lehetett.

Bolgárok

2004-es létszám: 13,858 fő

2015-ös létszám: 11,210 fő

Változás: -2,648 fő

A bolgár kisebbség is csökkent, de kisebb mértékben, mint a nagyobb etnikumok. A népességcsökkenés mögött hasonló okok állhatnak, mint a moldávok és oroszok esetében. Kisebb létszámuk miatt a változás kevésbé szembetűnő.

Gagauzok

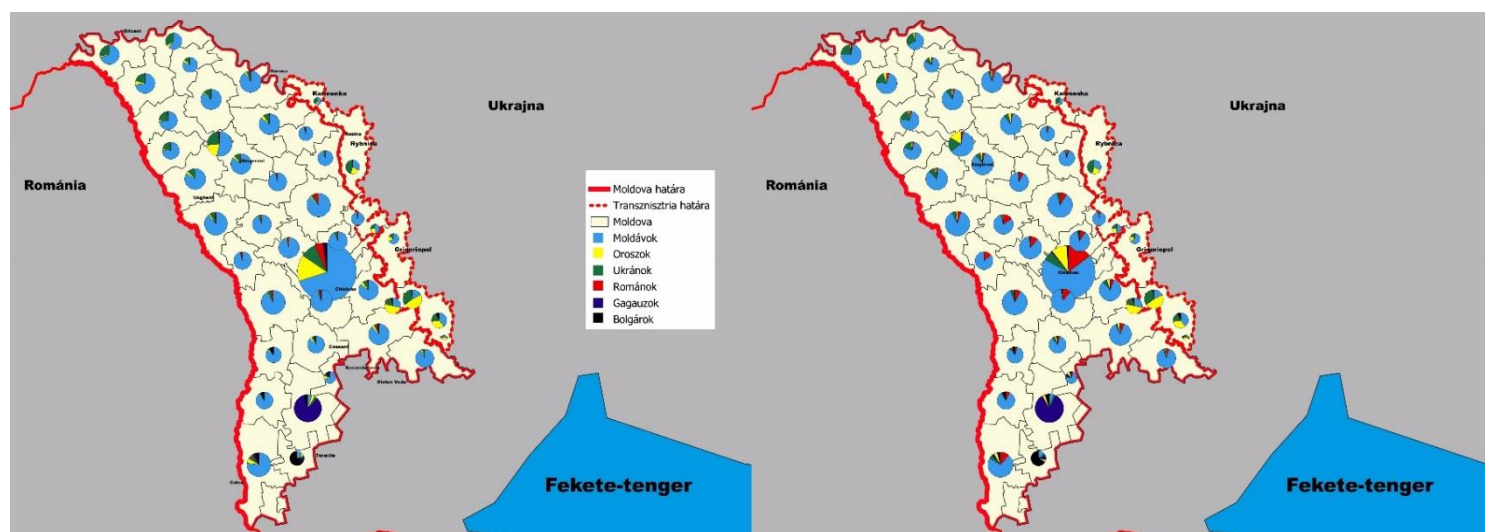
2004-es létszám: 4,096 fő

2015-ös létszám: 4,999 fő

Változás: +903 fő

A Gagauz etnikum egyedüli kisebbségként növekedést mutatott az időszakban. Ennek oka lehet; kevesebb elvándorlás: A szorosabb közösségi kapcsolataik és erősebb helyi identitásuk miatt kevésbé érintette őket az elvándorlás.

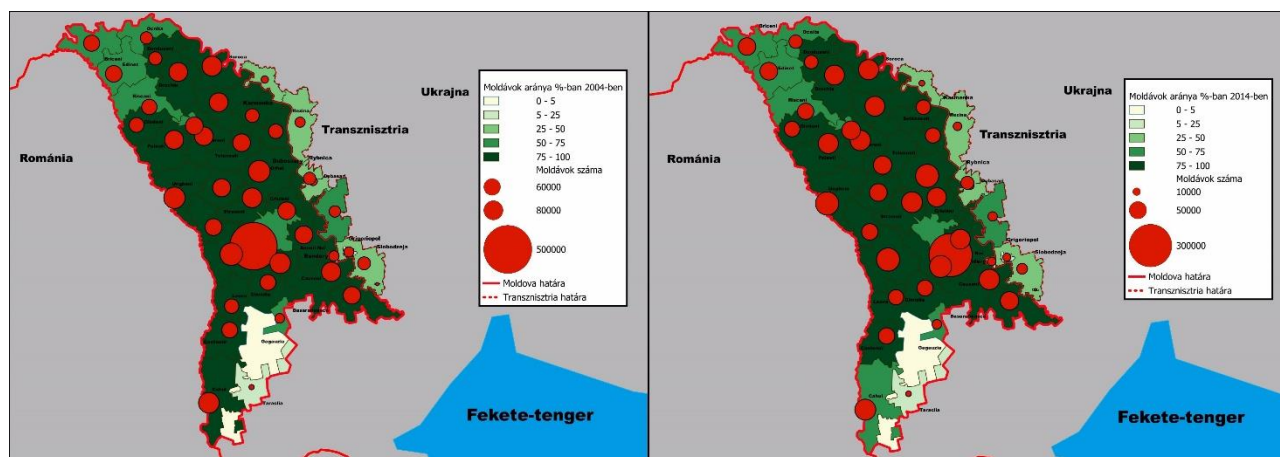
A változásokat az alábbi térképen mutatom be:

(3.térkép) Transznisztria etnikumainak megoszlása rajon szinten 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

6. A VIZSGÁLT TÉRSÉG ETNIKAI TÉRSZERKEZETÉNEK BEMUTATÁSA

6.1. Moldávok

(4. térkép) Moldáv etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

A magukat moldávnak vallók a **2004-es** népszámlálás alapján az összlakosság 75,8%-át (2564849 fő) teszik ki, abszolút többséget alkotnak tehát Moldovában.

A moldávok aránya az ország legtöbb rajonjában 75% felett van. Arányukat az összlakosságból, térképre kivetítve, megfigyelhetjük, hogy a Gagauz Autonóm Területen (4%), és Taraclia rajonon (13%) kívül, minden rajonban abszolút többségben vannak. A moldávok aránya Telenesti, illetve Dubasari rajonban a legmagasabb. A két rajonban a lakosság 96%-a vallotta

magát moldávnak. Ugyancsak magas, 92% feletti értékekkel találkozhatunk a szomszédos Șoldanești rajonban. A moldávok aránya az összlakosságból 75% felett van még az ország 23 rajonjában. Térképre vetítve egyértelműen kirajzolódik ezen említett rajonok területi koncentráltága. Ezeken kívül esik az északi Ocnita (57%), Edinet(72%), Briceni (70%), valamint Riscani rajon (72%). Bár számarányuk ezekben a rajonokban is meghaladja a teljes lakosság 50%-át, az ország középső rajonjainál jóval kevertebb etnikai képpel rendelkeznek. Ebbe a kategóriába sorolható a két megyei jogú város, Balti (52%), és Chisinau (67%). A térképre tekintve látványosan kiemelkedik a környező rajonok közül Chisinau, szomszédos rajonjaihoz képest alacsonyabb itt a moldávok aránya, és ez jellemző Baltira is. Megállapítható tehát, hogy az ország két legnagyobb városában, a moldávok számaránya alacsonyabb az országos átlagnál.

Megállapítható tehát, hogy a moldávok által legsűrűbben lakott rajonok az ország középső, rurális, vidékies rajonjai, és ettől a centrumtól délre, illetve északra távolodva, a moldávok aránya csökken a teljes népességből. Ettől a jelenségtől eltérést csak a nagyvárosi rajonok mutatnak, ahol a városi lakosság magas számának köszönhetően alacsonyabb a moldávok aránya. Az ország déli részén pedig két olyan közigazgatási egység található, melyben a 15%-ot sem éri el arányuk.

A térkép alapján jól látható, hogy a moldáv etnikumú lakosság **2014**-ben jelentős többségben van és az ország első számú etnikuma (2068058 fő), ami a teljes népesség 73,7%-a. Ugyanakkor vannak olyan területek, mint a Gagauz Autonóm Terület és Taraclia rajon, ahol arányuk alacsony és a moldáv lakosság csupán kisebb hányadot képez. A fővárosban, Chisinauban él 304860 fő, ami a moldáv etnikumúak 14,7%-a és a teljes népesség 10,8%-a. Bár a főváros legnagyobb moldáv népességgel bíró rajon, de ha százalékosan elemezzük, Chisinau hátrébb foglal már helyet. Telenesti rajont 61144-en lakják, és 55356 ember vallja magát moldáv etnikumúnak, ami 90,5%. Dubasari esetében a szám még magasabb, 95% (29271/27846). A moldávok aránya az összlakosságból 74% felett van az ország legtöbb rajonjában. Kivételt képez az északi Ocnita (62%), Edinet 71%), Briceni (72%), valamint Riscani rajon (73%). Bár számarányuk ezekben a rajonokban is meghaladja a teljes lakosság 50%-át, az ország középső rajonjainál jóval kevertebb etnikai képpel rendelkeznek.

Összefoglalva megállapítható, hogy a moldáv etnikum legnagyobb koncentrációja az ország középső, vidékies jellegű rajonjaiban található. Ezek a területek dominánsan moldáv lakossággal rendelkeznek, azonban a déli és északi régiók felé haladva az arányuk fokozatosan csökken az össznépességben belül. A nagyvárosok – például Chisinau és Balti – esetében szintén

eltérés tapasztalható. Itt a moldávok aránya alacsonyabb, ami a magas városi lakosságszámnak és az iparosítás következtében betelepült szláv nyelvű közösségek jelenlétének köszönhető. Az ország déli részén két olyan közigazgatási egység is van, ahol a moldávok aránya a teljes lakosságban nem éri a 15%-ot (Taraclia esetében 13%, Gagauzia esetében 4,5).

6.1.1. A moldáv etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

A 2004-es és 2014-es népszámlálási adatok között számos fontos változás figyelhető meg a moldáv etnikum arányában és eloszlásában.

Az etnikai változások elemzése a 2004-es és 2014-es moldáv népszámlálás adatai alapján több szempontból megközelíthető. Az adatok alapján a moldáv etnikumúak aránya az ország teljes lakosságában csökkenő tendenciát mutatott, míg 2004-ben a moldávok az összlakosság 76%-át tették ki, 2014-re ez az arány 73%-ra csökkent. Főbb változások a csökkenő arány és abszolút létszám: A moldáv etnikumúak száma 2564849 főről 2068058 főre csökkent 2004 és 2014 között. Ez abszolút számokban is jelentős, amit a népességcsökkenés és migráció egyaránt magyarázhat. Az országos arányuk is mérséklődött, ami arra utal, hogy más etnikai csoportok, például a gagauzok, ukránok, oroszok vagy bolgárok létszámához képest relatíve gyorsabban csökkentek.

A moldávok koncentrációja továbbra is az ország középső, vidékies jellegű rajonjaiban maradt domináns. Például Telenesti és Dubasari rajonban továbbra is nagyon magas, 90% fölötti az arányuk. Az északi és déli rajonokban azonban, például Ocnita, Edinet, Briceni és Riscani esetében, továbbra is kevertebb az etnikai kép. Ezekben a rajonokban a moldávok aránya csökkent, de még mindig meghaladja az 50%-ot.

Városi és iparosított területeken, mint Chiainau és Balti városokban a moldáv lakosság aránya alacsonyabb, mint az országos átlag. Ez a trend továbbra is fennmaradt, a szláv nyelvű közösségek jelenléte és a városi lakosság heterogén jellege miatt. A városokban a moldáv etnikumúak alacsonyabb aránya összefügg a szocialista időszak iparosításával, amikor nagy számú szláv munkavállaló települt be. A déli régiókban, mint Gagauz Autonóm Területen és Taraclia rajonban továbbra is alacsony a moldáv etnikumúak aránya (4,8% illetve 13,9% 2004-ben 4,5% illetve 13% 2014-ben). Ez a stabil alacsony arány a gagauz és bolgár közösségek dominanciáját mutatja.

Az Európai Unióhoz közeli államokba történő tömeges kivándorlás jelentősen érintette a moldáv etnikumúakat. Az elvándorlók nagy része fiatalabb, munkaképes korú, ami demográfiai szempontból is súlyos következményekkel jár.

A szocialista időszakban történő iparosítás és városi fejlesztések következtében Chiainau és Balti továbbra is etnikailag heterogénebb maradt. A városokban betelepült szláv nyelvű közösségek jelenléte miatt a moldávok aránya alacsonyabb.

A gagauz és más kisebbségek politikai autonómiára való törekvése és az erős helyi identitás megtartása hozzájárult ahhoz, hogy ezekben a régiókban alacsony maradt a moldáv etnikumúak aránya. Az etnikai hovatartozás deklarálásában a politikai identitás, valamint a román és moldáv identitás közötti megosztottság is szerepet játszhat.

A moldáv-román identitás közötti átfedés és konfliktus is befolyásolhatta az önbevallott moldáv identitást. Egyesek a moldáv helyett a román etnikai identitást vallhatják magukénak.

6.1.2. Moldávok Transznisztriában

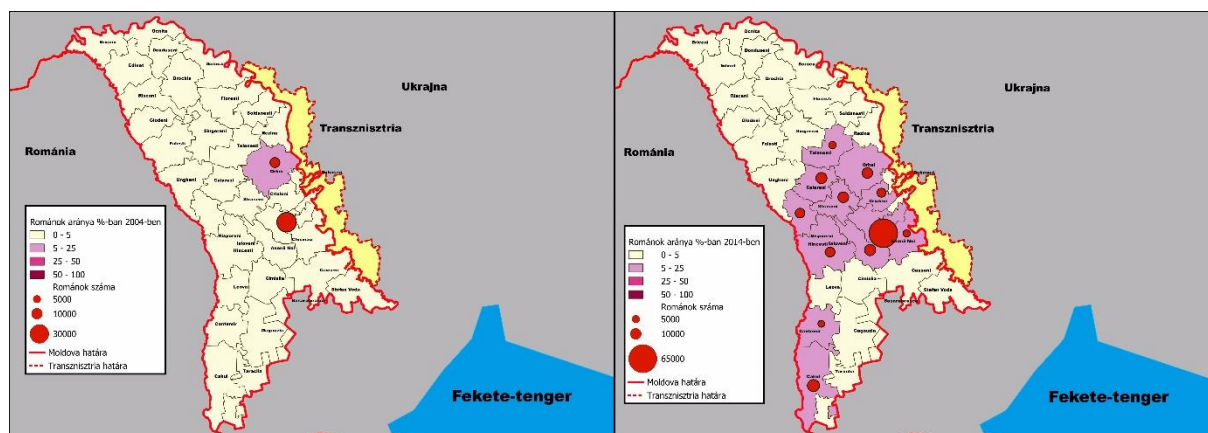
2004-ben Transznisztia legnagyobb etnikai csoportja a moldáv volt. A de facto állam teljes népességének 32%-át tették ki a magukat moldáv etnikumúnak vallók. Többségben egyedül Grigoriopol rajonban voltak, ahol a rajon teljes népességéhez viszonyítva az ott élők 65%-a tartotta magát moldávnak. 2004-ben megfigyelhető volt, hogy inkább a déli rajonokban koncentráálódtak, azonban Moldovához hasonlóan itt is a két nagyvárosban (Tiraspol, Bendery) a teljes népességhez viszonyítva alacsony az arányuk (Tiraspol 24205 fő, ami 15% és Bendery 25888 fő, ami 25%-nak felelt meg).

2015-ben már csak a második legnagyobb etnikai csoport volt a moldáv Transznisztriában. A 2015-ös adatok alapján a teljes népesség 28%-a vallotta magát moldávnak. Az oroszhoz hasonlóan itt is inkább a déli rajonokban koncentrálódnak a moldáv közösségek, azonban itt nem Transznisztia „fővárosában” Tiraspolban vannak a legtöbben, hanem Slobodzeja rajonban 31127 fővel, ami a moldáv etnikum 22%-a és a teljes népesség 6,5%-a. Tiraspol még a szintén megye jogú város Bendery (19986 fő) és Grigoriopol (23512 fő) is megelőzi azok körében, akik magukat a moldáv etnikumhoz sorolják.

Moldovához hasonlóan Transznisztia estében is megfigyelhető, hogy azokban a rajonokban, ahol a moldávok aránya jelentősebb, az oroszok aránya alacsonyabb.

A Transznisztriai moldovaiak kulturális identitása összetett és sokrétű. A románnal szoros rokonságban álló moldovai nyelvet a lakosság jelentős része beszéli. A Dnyeszteren túli politikai légkör azonban az orosz nyelv és kultúra népszerűsítéséhez vezetett, gyakran a moldovai identitás rovására. Ez kettős identitást eredményezett sok moldovai számára, *„akik kulturális örökségükben navigálnak, miközben alkalmazkodnak a térségben uralkodó orosz befolyáshoz”* (Pietruszka et al., 2016).

6.2. Románok

(5. térkép) Román etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

A román etnikumúak száma **2004-ben** 73 276 fő volt, a teljes népesség 2,2%-át tették ki, ezzel az ország ötödik legnagyobb etnikai csoportját alkotva akkoriban. Számarányuk az összlakosságból, egyedül az ország középső részén, a 86,4 %-ban moldávok által lakott Orhei rajonban haladta meg az 5%-ot. Itt a teljes lakosság 7,1%-át adták

2014-es adatok alapján Moldova összlakosságának 6,87%-át teszik ki (192800 fő), amivel a második legnépesebb etnikai csoporttá léptek elő, megelőzve az ukránokat és az oroszokat.

A 10 évvel ezelőtti népszámláláshoz képest majdnem 120.000-el több román etnikumú él az országban, amivel megelőzték az ukránokat. Szoros kapcsolat figyelhető meg a magukat moldávnak és a románnak vallók területi elhelyezkedése között. Az ország középső, inkább vidéki jellegű rajonjaiban, ahol a moldáv lakosság aránya kiemelkedően magas, gyakran a román identitásúak aránya is magasabb, mint más rajonokban. Cahul rajon kivételével minél északabbra vagy délebbre haladunk annál kevesebb a román etnikumú az országban (Taraclia és Gagauzia rajonban a 100 főt sem éri el a számuk).

A rendszerváltás előtt sokan, akik ma már románként azonosítják magukat, akkoriban moldávnak vallották magukat. Ennek köszönhetően ezek a moldáv többségű rajonok kedvező környezetet teremtenek a moldáv-román unifikáció, azaz egyesülés eszméjének terjedéséhez. Ez a folyamat jól magyarázza a román identitású lakosság létszámának növekedését a rendszerváltás óta eltelt időszakban.

6.2.1. A román etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

A 2004-es és 2014-es moldáv népszámlálások között a román etnikumú népesség jelentős növekedést mutatott mind abszolút létszámában, mind arányában. Ez a növekedés különösen figyelemre méltó, mivel a román etnikum új kategóriaként jelent meg a 2004-es népszámlálásban, és azóta az ország második legnagyobb etnikai csoportjává vált.

Főbb változások a román etnikumú népességben:

2004-ben 73276 fő (a teljes lakosság 2,2%-a). 2014-ben 192800 fő (a teljes lakosság 6,87%-a). Ez 119524 fő, ami 63%-os emelkedést jelent.

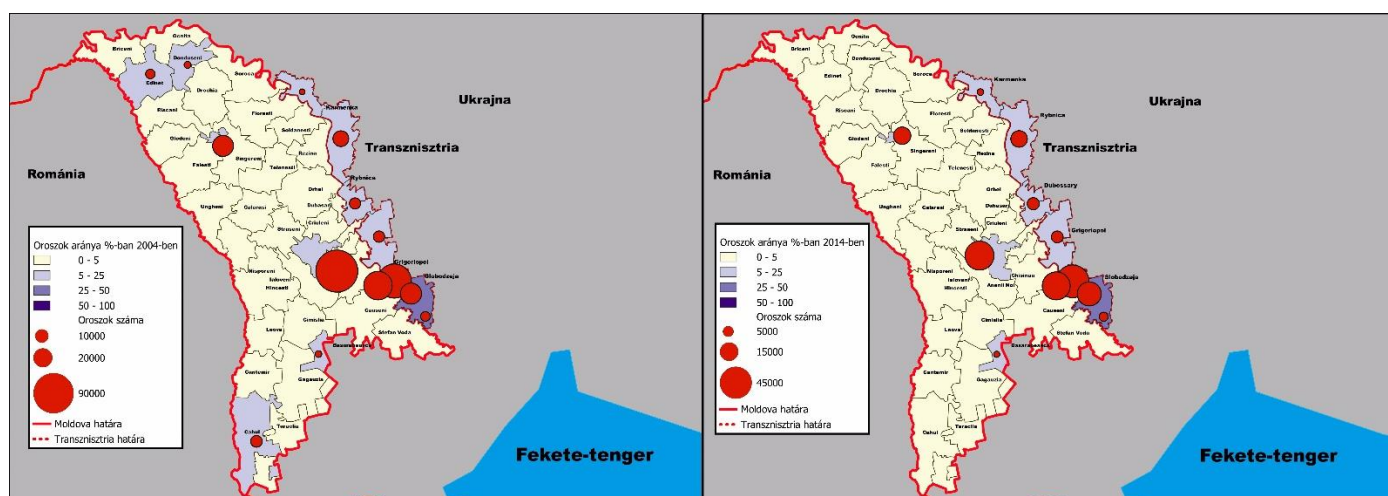
A román etnikumúak továbbra is szoros kapcsolatot mutatnak a moldáv többségű rajonokkal, különösen az ország középső, rurális térségeiben. Ezekben a rajonokban a moldáv etnikum aránya gyakran 90% feletti, és ezek a területek kedvező környezetet biztosítottak a román identitás számára. A középső rajonokon kívül a román etnikum aránya jelentéktelen, különösen a déli Taraclia és Gagauzia rajonokban, ahol alig vannak jelen. Politikai és kulturális összefüggések: A román identitású lakosság növekedése összefügg a rendszerváltás óta eltelt időszak politikai váltoásaival, különösen a moldáv-román unifikációs eszme terjedésével. Azok a rajonok, ahol a román etnikum aránya magasabb, jellemzően erősebben támogatták a nyugatbarát, európai integrációt szorgalmazó politikai pártokat a választásokon.

A legfontosabb tényező a román etnikumú lakosság növekedésében az, hogy sokan, akik korábban moldávként azonosították magukat, most románnak vallják magukat. A rendszerváltás előtti szovjet években a román identitás hivatalosan nem létezett, és mindenki moldávként volt kategorizálva. A függetlenség után azonban a román identitás újraéledt, és sokan azonosultak ennek eszmeiségével.

A függetlenség óta a román identitást támogató politikai pártok, valamint a moldáv-román unifikáció gondolata jelentős hatással voltak a román etnikum növekedésére. Az Európai Unióhoz való közeledés és a nyugatbarát politikai irányvonal szintén erősítette a román identitás elfogadottságát.

A román nyelv és kultúra domináns szerepe Moldovában hozzájárult ahhoz, hogy sokan a román identitás mellett döntöttek. A nyelvi hasonlóságok miatt sok moldáv a román identitást a sajátjának érzi, különösen a középső rajonokban, ahol a moldáv és román lakosság aránya közvetlen összefüggést mutat.

6.3. Oroszok

(6. térkép) Orosz etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Az ukrán után az orosz volt Moldova harmadik legnagyobb etnikai csoportja 2004-ben. Számuk Moldovában a **2004-es** népszámlálás szerint 201218 fő volt, ez a teljes lakosság 5,9 %-a. Politikai, gazdasági súlyukhoz képest ez a szám nem tűnik magasnak, az adatokat térképezve láthatóvá válik, hogy miért töltenek be mégis meghatározó szerepet a moldáv közéletben, gazdaságban, kultúrában.

A két nagyváros messze kiugró értékeket mutat az ország többi rajonjához képest. Chiinauban az összlakosság 13,9%-a vallotta magát orosznak, ami a 712218 lakosú városból 99149 főt jelent, ennél is nagyobb az oroszok aránya az ország második legnagyobb városában, Bălți-ban. Itt 24526 fő vallotta magát orosz etnikumúnak, mely az összlakosság 19,2 %-a.

A két kiugró értéket képviselő rajon mellett, az oroszok aránya a teljes lakosságból meghaladja az 5%-ot, de nem éri el a 25%-ot, Basarabeasca (9%) Cahul (6,5%) Edinet (6%) Donduseni (6%) rajonokban. Ezek a rajonok nem mutatnak szoros területi koncentrációt és az ország középső, erősen moldáv többségű rajonjaitól északra, illetve délre találhatók.

Megállapítható, hogy az orosz etnikumúak jelentős része a két nagyvárosban, Chisinauban, és Baltiban koncentrálódik, míg az ország középső, inkább rurális térszínein arányuk nem jelentős az össznépességből.

A **2014-es** adatok alapján az orosz volt az ötödik legnagyobb etnikai csoportja az országnak (111726 fő, ami a teljes népesség 3,98%-a).

Politikai és gazdasági jelentőségükhöz viszonyítva ez a létszám nem tűnik kiemelkedőnek.

A moldávok és oroszok területi megoszlása alapján jól látható egyfajta fordított arányosság. Azokban a rajonokban, ahol a moldávok aránya magas, az oroszok jelenléte szinte

elhanyagolható. Ezzel szemben a nagyvárosokban, ahol az orosz etnikum jelentős része összpontosul, a moldávok aránya alacsonyabb. Ez a különbség valószínűleg történelmi, gazdasági és kulturális tényezőknek köszönhető, például a szovjet időszakban a városi központokba irányuló orosz migrációnak és az iparosodásnak.

A két nagyváros ebből kiemelkedik, hiszen a Moldovában élő orosz kisebbség 51%-a e két városban koncentrálódik (Chisinau esetében 42174 fő, Balti esetében 15150 fő).

A két nagyvároson kívül az orosz népesség elenyésző arányt képvisel.

6.3.1. Az orosz etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

2004-ben és 2014-ben is megállapítható, hogy az orosz etnikumú lakosság legnagyobb része a nagyvárosokban, Chisinauban és Baltiban koncentrálódik, míg a középső, rurális területeken arányuk alacsonyabb az össznépességből.

Az orosz etnikumú népesség 2004 és 2014 között Moldovában jelentősen csökkent.

2004-ben 201218 fő (a teljes lakosság 5,9%-a) 2014-ben 111726 fő (a teljes lakosság 3,98%-a). A csökkenés 89592 fő, ami 44,5%-os visszaesést jelent. Az orosz etnikum aránya a teljes moldáviai népességben 5,9%-ról 3,98%-ra csökkent. Ez jelentős arányvesztés, amely egyaránt utal az abszolút létszámuk csökkenésére és a moldáv népesség más csoportjaival szembeni arányeltolódásra.

A fővárosban 2004-ben az orosz etnikum 99149 fővel a város lakosságának 13,9%-át tette ki, míg 2014-re számuk 42174 főre csökkent (6%-os arány). Ez a fővárosi orosz közösség drasztikus csökkenése. Balti esetében az orosz közösség aránya szintén csökkent, 19%-ról 15%-ra. Ez az orosz népesség súlyvesztését jelzi az ország második legnagyobb városában is. Rajon szinten az orosz népesség több rajonban is jelentősen csökkent. Bár néhány helyen az arányuk 5% körüli maradt (például Basarabeasca) a legtöbb középső és rurális rajonban az oroszok aránya tovább csökkent, és több helyen elhanyagolható szintre süllyedt (pl. Orhei környékén). Az orosz közösség jelentős része Oroszországba vagy más országokba vándorolt, különösen gazdasági okokból. Az orosz állampolgárság megszerzése és a gazdasági lehetőségek keresése kulcsszerepet játszott a népességfogyásban.

Az orosz etnikumú közösség körében alacsony születési ráta és az elöregedés figyelhető meg, ami a természetes szaporulat hiányához vezetett. Az elöregedő közösségek különösen érzékenyek a népességcsökkenésre, mivel a fiatalabb generációk közül sokan külföldre vándoroltak.

Moldova függetlensége és a szovjet örökségtől való eltávolodása miatt az orosz közösség helyzete bizonytalanná vált. A nyelvi és kulturális asszimilációs nyomás, valamint az orosz nyelv és kultúra visszaszorulása hozzájárult ahhoz, hogy sokan elhagyták az országot. Az orosz etnikumúak egy része vegyes házasságok miatt asszimilálódott a moldáv közösségbe. Az etnikai önbevallás változása (pl. magukat moldávként vagy ukránként vallók) szintén szerepet játszhatott a népességsökkenésben.

Moldova gazdasági helyzete 2004 és 2014 között nem volt kedvező, ami ösztönözte a gazdasági migrációt. Az orosz közösség, amely hagyományosan az iparosított városi központokhoz kötődött, különösen érintett lehetett a gazdasági nehézségek miatt. Történelmi örökség: A szovjet időkben a városokba telepített orosz közösségek elvesztették korábbi társadalmi és gazdasági előnyeiket, ami szintén hozzájárult a népesség csökkenéséhez.

6.3.2. Oroszok Transznisztriaiban

2004-ben az orosz volt a második legnagyobb etnikai csoport a területen 168878 fővel, ami akkor a népesség 30%-át jelentette. Tiraspolban és Benderyben az oroszok aránya a legmagasabb (42% és 44%). Ezek a régiók jelentős ipari központok voltak a szovjet érában, ami sok orosz betelepülőt vonzott. Az iparosítás során számos orosz technikus és munkás telepedett le itt. Tiraspol az adminisztratív központ, ahol a kormányzati struktúrák és a katonaság koncentrációja szintén növelte az orosz jelenlétet.

Slobodzejában az oroszok aránya 27%. Grigoriopol és Dubossary-ban az oroszok aránya 15% és 19% volt.

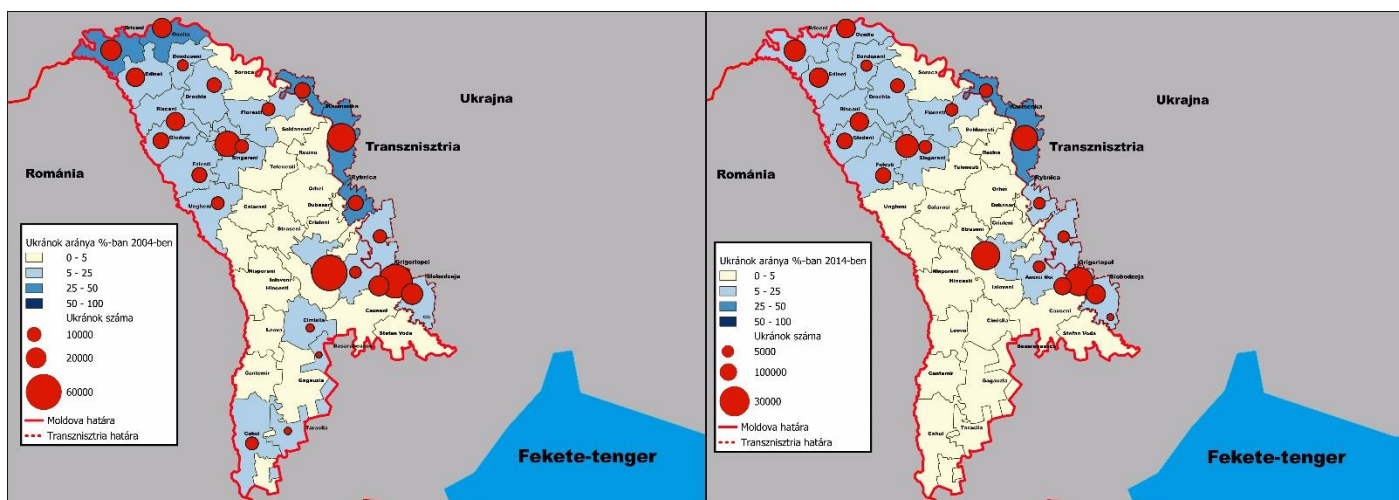
A **2015**-ös adatok alapján Transznisztriaiban az önmagukat orosz nemzetiségűnek vallók élnek a legnagyobb arányban (138072 fő). Jelenleg a teljes népesség több mint negyede, (29%) orosz etnikumúnak vallja magát.

Az orosz közösségek aránya a, de facto állam déli rajonjaiban igen magas. Tiraspol esetében 47248-an élnek a megyei jogú városban, ami az orosz etnikumúak 34%-a és a teljes népesség 9,94%-a. Bendery, Slobodzeja esetében is 25.000 fő felett vannak jelen. Minél inkább északabbra haladunk, annál kevesebb az orosz etnikumúaknak aránya.

A Dnyeszteren túli orosz lakosság a régió identitásának és politikai dinamikájának döntő összetevője. Történelmi gyökereik, demográfiai jelentőségük és politikai elkötelezettségük alakítja Transznisztria pályáját, valamint Moldovához és Oroszországhoz fűződő kapcsolatát.

A geopolitikai környezet további fejlődésével, a Dnyeszteren túli orosz közösség jövője továbbra is kritikus terület a további kutatások és elemzések számára.

6.4. Ukránok

(7. térkép) Ukrán etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

A **2004-es** népszámlálás adatai alapján Moldova összlakosságának 8,4%-át (282406 fő) tették ki, így a moldávok után az ország második legnépesebb etnikai csoportja volt akkoriban.

Az ukrán etnikumúak aránya a teljes népességből Moldova két legészakabbi rajonjában, Ocnita (30%) illetve Briceni (26%) rajonban haladja meg a 25%-ot, így itt a legmagasabb az ukrán etnikumú népesség aránya. Megfigyelhető azonban, hogy a soron következő négy legnagyobb ukrán lakossággal bíró rajon, nevezetesen Balti (23%), Riscani (22%), Edinet (19%), valamint Glodeni (19,5%), mind Moldova északi részén helyezkednek el, az ukrán, és a román határ közvetlen közelében. A rajonok között dél-délkelet felé haladva, folyamatosan csökken az ukrán etnikumúak aránya. Ettől az ukrán tömbtől déli irányba haladva, még számottevő ukrán népességgel találkozhatunk Donduseni (12%), Falesti (11%), Drochia (11%), Singerei (9,7%), illetve Floresti (9%) rajonokban. Ezekben az északi rajonokban, Moldova teljes ukrán népességének több mint 54%-a él, megállapítható tehát, hogy a Moldova területén élő ukrán népesség jelentős része, a Chisinauban élő nagy számú (58945fő) ukrán lakosság kivételével az ország 11 északi rajonjában koncentrálódik. A teljes lakosság 5%-át meghaladó arányban élnek még ukrán etnikumú lakosok Chisinau (8%), Anenii Noi (8%), Ungheni (7%), Basarabeasca (6%), Taraclia (6%), valamint Cimislia (5%) rajonokban. Legalacsonyabb arányuk Nisporeni rajonban van, a szinte szín moldáv rajonban mindössze a lakosság 0,3%-át teszik ki az ukrán etnikumba tartozók.

A 2014-es népszámlálás óta egy helyet „rontottak” és a románok után a harmadik legnagyobb számban jelenlevő etnikum Moldovában 181035 fővel, ami teljes népesség 6,45%-a.

Az ukrán etnikumú népesség aránya Moldova két legészakabbi rajonjában, Ocnita (25%) és Briceni (22%) a legmagasabb. Ezekben a rajonokban az ukrán közösség kiemelkedően erős. A következő négy rajon, ahol szintén jelentős ukrán lakosság található Balti (17%), Riscani (19%), Edinet (17%) és Glodeni (16%), mind az ország északi részén helyezkedik el, közel az ukrán és a román határhoz. Az északról dél-délkelet felé haladva az ukrán népesség aránya fokozatosan csökken.

Az északi területeken kívül még számottevő ukrán közösségek találhatók Donduseni (11%), Falesti (10%), Drochia (9%), Singerei (7%) és Floresti (7%) rajonokban. Ezekben az északi rajonokban él az ország ukrán lakosságának több mint fele, míg a Chisinauban található jelentős számú ukrán közösség (26991 fő, ami az ukrán etnikumú népesség (6%-a) további nagy csoportot alkot.

Chisinaun kívül más rajonokban, például Anenii Noi, Ungheni, Basarabeasca, Taraclia, Cimislia, rajonokban is élnek ukrán közösségek, bár kisebb arányban.

A legalacsonyabb arányban az ukrán közösség Nisporeni rajonban található, ahol az ukrán lakosság mindössze a népesség elenyésző részét teszi ki.

Összességében megállapítható, hogy az ukrán etnikumúak főként az ország északi, ukrán határhoz közeli területein élnek, és ettől délre a középső rajonok felé arányuk folyamatosan csökken, majd tovább haladva déli irányba – a déli ukrán határhoz közelítve – a számarányuk enyhén növekszik.

6.4.1. Az ukrán etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

A 2004-es és 2014-es moldáv népszámlálások alapján az ukrán etnikumú népesség számának és arányának csökkenése figyelhető meg.

2004-ben 282406 fő (a teljes lakosság 8,4%-a) 2014-ben 181035 fő (a teljes lakosság 6,45%-a). A csökkenés 101371 fő, ami 35,9%-os visszaesést jelent. Az ukrán etnikum aránya 8,4%-ról 6,45%-ra csökkent, ami az egyik legjelentősebb csökkenés a Moldovában élő kisebbségek körében.

Az ukrán etnikumú népesség továbbra is elsősorban az ország északi részein, az ukrán határhoz közeli rajonokban koncentrálódik, de ezekben a területeken is csökkent az arányuk 2014-ben 2004-hez képest. Például Ocnita rajonban az ukrán etnikumúak aránya 30%-ról 25%-ra, Briceni rajonban 26%-ról 22%-ra csökkent. A déli és középső régiókban az ukránok aránya továbbra is

alacsony, de szórványosan jelen vannak, például Chisinau (8%-ról 6%-ra csökkent az ukrán lakosság aránya).

Az ukrán közösség északi tömbje megmaradt, de arányuk ott is csökkent. A középső és déli rajonokban az ukrán lakosság aránya még jobban csökkent, például Nisporeni rajonban, ahol már csak elenyésző számban vannak jelen.

Az ukrán etnikumú lakosság jelentős része Ukrajnába, illetve más országokba, például Oroszországba vagy az Európai Unióba költözött, jobb gazdasági és munkaügyi lehetőségek reményében.

Az ukrán közösség körében is megfigyelhető az alacsony születési ráta és az elöregedés, ami hozzájárult az abszolút számuk csökkenéséhez. A természetes szaporulat hiánya az egész moldáviai ukrán közösséget érintette.

A 2004 és 2014 közötti időszakban Moldova gazdasági nehézségei és politikai instabilitása miatt sok ukrán hagyta el az országot.

Az ukrán közösség egy része asszimilálódott a moldáv vagy román többséghez, különösen vegyes házasságok révén. Az etnikai identitás változása miatt előfordulhat, hogy néhányan moldávként vagy románként azonosították magukat a 2014-es népszámlálás során. Etnikai koncentráció és szétszóródás: Az északi ukrán tömb aránya csökkent, de relatíve még mindig az ukrán közösség legnagyobb részét képviseli. A déli és középső rajonokban az ukrán közösség aránya annyira lecsökkent, hogy ezekben a területeken szinte megszűnt a kulturális kohézió.

A moldáv városok iparosítása és urbanizációja hatással volt az etnikai arányokra. A városokban az ukrán közösség jobban ki volt téve az asszimilációs hatásoknak.

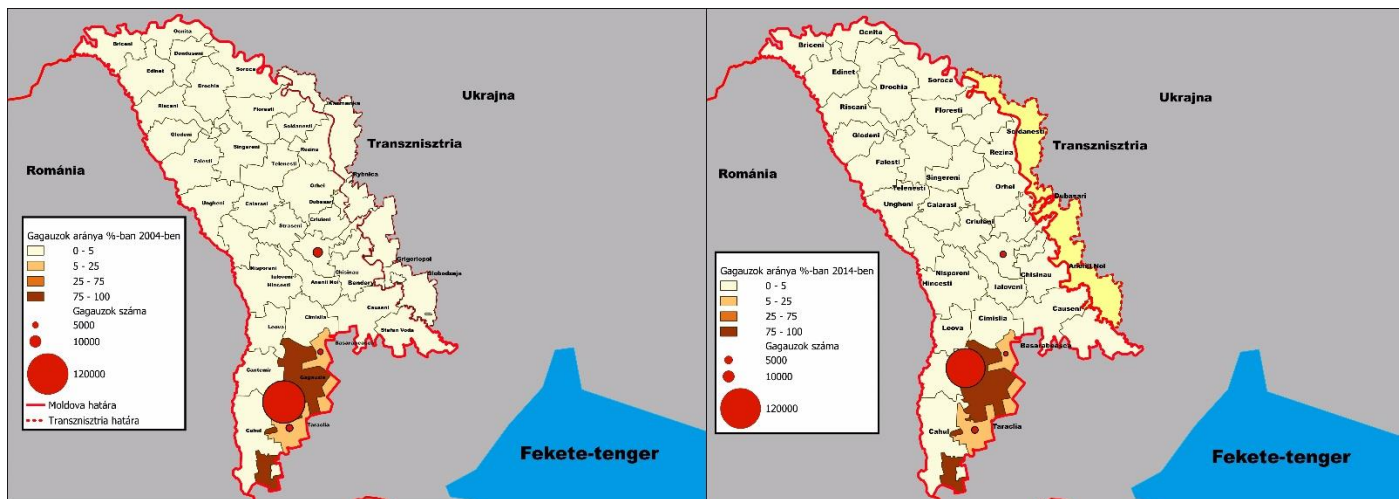
6.4.2. Ukránok Transznisztriában

2004-ben Transznisztria harmadik legnagyobb etnikai csoportja az ukrán volt 160069 fővel, ami a teljes népesség 28%-a. A moldáv és az orosz etnikummal szemben az ukránok nem csak a terület déli rajonjaiban koncentráálódnak, hanem az északi területeken is. Tiraspol az ukránok számára is „fővárosként” funkcionál, itt élnek a legtöbben, szám szerint 52481 fő, amely az ukrán etnikum 33%-a és a teljes népesség 9,45%-a. Ezt követi az északon található Rybnica rajon, ahol 37554 fő koncentrálődik, ami a rajonban élő ukrán etnikum 45%-a és a teljes népesség 7%-a. A fennmaradó ukrán népesség nagyobb része inkább a déli rajonokban (Bendery, Slobodzeja) található.

2015-ben is Transznisztria harmadik legnagyobb etnikai csoportja az ukrán, noha számuk 51146 fővel csökkent. Az ukrán közösség száma is meghaladja a százezer főt, a 2015-ös adatok szerint 108923 fő. Ez a teljes népesség 22,9%-a. Tiraspolban az ukránok száma 33561 főre csökkent, amely az ukrán etnikum 30,8%-a és a teljes népesség 7%-a. Ezt követi az északon található Rybnica rajon, ahol 26491 fő koncentrálódik, ami az ukrán etnikum 24,4%-a és a teljes népesség 5,5%-a. A fennmaradó ukrán népesség nagyobb része továbbra is a déli rajonokban (Bendery, Slobodzeja) található.

A Dnyeszteren túli ukránok kulturális identitását az örökségükhöz és nyelvükhöz való erős kötődés jellemzi. Az ukrán kulturális szervezetek és oktatási intézmények létfontosságú szerepet játszanak az ukrán nyelv és hagyományok megőrzésében. A Dnyeszteren túli politikai légkör azonban, amely gyakran kedvez az orosz nyelvnek és kultúrának, kihívások elé állítja az ukrán közösséget. Az ukrán népesség jelentős része kettős identitásban navigál, kulturális öröksége és a térségben uralkodó orosz befolyás között próbál egyensúlyozni (Bondarenko, 2023).

6.5. Gagauzok

(8. térkép) Gagauz etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

A gagauz az ország negyedik legnagyobb, egyben a legkoncentráltabb etnikai csoportja volt **2004**-ben. A gagauz etnikumba tartozók 86%-a a Gagauz Autonóm Területen él (127835 fő). Moldova összlakosságából 2004-ben 147500 fő vallotta magát gagauznak, ez a teljes népesség

4%-a, így számuk nem jelentős, azonban területi koncentrátságuk miatt meghatározó etnikuma az országnak.

Itt a teljes lakosság 82,1% vallotta magát gagauznak. Jelentős gagauz kisebbség csak az autonóm területtel határos Taraclia (8%) és Basarabeasca (8%) rajonokban él. Ennél valamivel kevesebb a szintén határos Cahul rajonban (3%), Számottevő gagauz lakosság él még a fővárosban (6446fő). Az azonban látható, hogy az autonóm területen, és az azzal határos déli rajonokban él a gagauz etnikumúak jelentős része. Az ország többi rajonjában számuk nem meghatározó, nem éri el az 1%-ot sem az arányuk a teljes lakosságból.

Megállapíthatjuk, hogy a gagauzok Moldova déli részén koncentráltan élnek. Legnagyobb tömbjük a Gagauz Autonóm Területen él, főként rurális térszíneken, de arányuk a teljes népességből meghaladja az 5%-ot a szomszédos Taraclia, és Basarabeasca rajonokban is.

A gagauzok **2014**-ben is Moldova negyedik legnagyobb etnikai csoportját alkotják, és egyben a legkoncentráltabb népcsoportja. A gagauz népesség túlnyomó része, 89,1%-a Gagauziában él, amely a 2014-es adatok alapján 112387 főt jelent, ami a teljes népesség 4,49%-a. Noha az ország teljes lakosságának viszonylag kis részét képezik, területi koncentrációjuk révén mégis kiemelt jelentőséggel bírnak.

A Gagauz Autonóm Terület egy 1800 négyzetkilométer nagyságú terület, amely három különálló enklávéra oszlik, és az ország déli részén található. A központi rész Comrat városához kötődik, emellett Copceak, Carbalia és Vulcanesti környékén helyezkedik el nagyobb gagauz közösség (112387 fő, ami a gagauz etnikumúak 84%-a).

Az autonóm területtel határos déli rajonok közül Taracliában (9%) és Basarabeascában (7%) él jelentősebb gagauz közösség. Továbbá, kisebb arányban, de jelen vannak a szomszédos Cahul rajonban (3%) és a fővárosban, Chisinauban is (3108 fő). Az ország más területein a gagauz lakosság aránya elenyésző.

Összességében a gagauz népesség Moldova déli részén koncentráltan él, legnagyobb csoportjuk Gagauzia rajonban található, de a szomszédos rajonokban is számottevő arányban vannak jelen.

6.5.1. A gagauz etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

2004-es és 2014-es moldáv népszámlálási adatok alapján a gagauz etnikumú népesség létszámában kisebb csökkenés figyelhető meg, miközben területi koncentrációjuk tovább erősödött.

2004-ben 147500 fő (a teljes lakosság 4,4%-a) 2014-ben 126013 fő (a teljes lakosság 4,49%-a). A csökkenés 21313 fő, ami 14,5%-os visszaesést jelent.

A gagauz etnikum aránya az autonóm területen nőtt, 82%-ról 89%-ra, ami azt jelzi, hogy a gagauz lakosság még inkább az autonóm területre összpontosult. Taraclia és Basarabeasca rajonok esetében a gagauz lakosság aránya stagnált vagy enyhén csökkent (Taraclia 8%-ról 9%-ra nőtt Basarabeasca 8%-ról 7%-ra csökkent). A fővárosban élő gagauzok száma jelentősen csökkent (6446 főről 3108 főre).

A gagauz lakosság továbbra is elsősorban rurális területeken él. Az autonóm terület és annak enklávéi továbbra is a legnagyobb gagauz közösségek otthonai, miközben az ország többi részén elenyésző arányban vannak jelen.

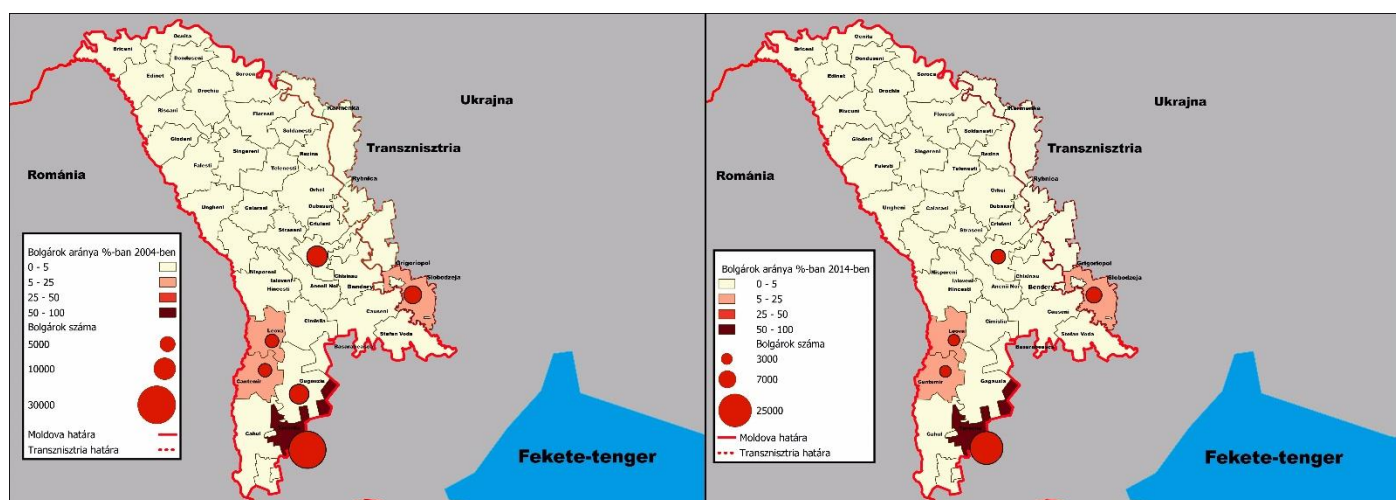
A Gagauz Autonóm Terület státusza és kulturális különállósága hozzájárult a gagauz közösség önállóságának fenntartásához, ami erősítette a gagauz identitást az autonóm területen belül, de a Moldovához való kötődés gyengüléséhez vezetett. Az autonóm státusz biztosította a gagauz nyelv és kultúra támogatását, ami növelte a gagauz lakosság területi összpontosulását Gagauziában.

A gagauz közösség erős identitása és kulturális elkülönültsége miatt az asszimiláció kevésbé volt jellemző, ami megőrizte a közösség területi koncentrációját, különösen a Gagauz Autonóm Területen.

A gagauz közösség hűsége kulturális örökségükhöz és Moldovához fűződő kapcsolataihoz néha feszültségeket kelthet a Dnyeszteren túli identitáspolitikai tágabb kontextusában. A gagauzok történelmileg autonómiára és elismerésre törekedtek, párhuzamba állítva a Dnyeszteren túli szeparatista mozgalmakat, ami megnehezíti politikai pozíciójukat. A Dnyeszteren túli gagauz közösség létfontosságú eleme a régió identitásának és kulturális dinamikájának (Wolfschwenger és Saxinger, 2020).

A gagauzok aránya Transznisztriában se 2004-ben se 2014-ben nem éri el az 5%-ot így ott felesleges lenne mélyebben elemezni az etnikai csoportot.

6.6. Bolgárok

(9. térkép) Bolgár etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Moldovában a **2004-es** népszámlálás adatai alapján 65662 fő vallotta magát bolgárnak, ezzel a teljes népesség 1,9%-át teszi ki.

Térképre vetítve a népszámlálás adatait, egyértelműen látszik, hogy a magukat bolgárnak vallók az ország déli részén koncentrálódnak. Kiemelkedik Taraclia rajon, ahol 28293 fő, a teljes lakosság 65,6% vallotta magát bolgárnak, ezzel a teljes Moldovai bolgár népesség 43%-a ebben az egy rajonban koncentrálódik. A déli Leova (8%) Cantemir (6%) rajonokban számottevő még a bolgár etnikumúak aránya a teljes népességből, illetve a Gagauz Autonóm Területen.

A **2014-es** adatok alapján a bolgár volt a hatodik legnagyobb etnikai csoportja az országnak (51867 fő, ami a teljes népesség 1,84%-a). Ez az első olyan etnikai csoport, amely már nem éri el a százezres számot.

Területi elhelyezkedésük esetében hasonlóan néz ki a térkép, mint a gagauzok esetében. Chisinauban (4850 fő) és az ország déli részén koncentrálódnak. Kimagaslik Taraclia rajon, ahol 24584 fő vallja magát bolgárnak, ami 47,3% -a a teljes bolgár közösségnek. Elmondható, hogy a magukat bolgár nemzetiségűnek vallók majdnem fele ebben az egy rajonban koncentrálódik. Ezen kívül még a szomszédos rajonok, mint, Cantemir és Leova amelyekben 5% feletti a bolgárok aránya.

A bolgár etnikum Moldovában 2014-re csökkent, mind a létszámában, mind az arányában, mivel a teljes lakosság 1,84%-át alkották 51,867 fővel, szemben a 2004-es 1,9%-os arányukkal, ahol 65,662 fő tartozott ehhez a csoporthoz.

Az etnikai eloszlás területi elhelyezkedése 2014-re nem mutatott jelentős változást. Az ország déli része, különösen Taraclia rajon, továbbra is kiemelkedő, ahol a bolgár közösség 47,3%-a él, és összesen 24,584 fő vallotta magát bolgárnak. Ez megerősíti a déli koncentrációt, amit már a 2004-es adatok is mutattak. Taraclia rajon tehát továbbra is a bolgárok legfontosabb központja. Emellett a szomszédos dél-moldovai rajonok, mint Cantemir és Leova, szintén jelentős bolgár közösséggel bírnak, ahol az etnikum aránya meghaladja az 5%-ot.

6.6.1. A bolgár etnikum változásai Moldovában 2004 és 2014 között

A 2004-es és 2014-es népszámlálási adatok alapján a bolgár etnikumú népesség Moldovában csökkenő tendenciát mutatott mind abszolút létszám, mind arány tekintetében. Ez a csökkenés elsősorban demográfiai és migrációs tényezőkkel magyarázható, míg területi koncentrációjuk továbbra is elsősorban az ország déli részére jellemző.

2004-ben 65662 fő (a teljes lakosság 1,9%-a). 2014-ben 51867 fő (a teljes lakosság 1,84%-a). A csökkenés 13795 fő, ami körülbelül 21%-os csökkenést jelent. Bár a csökkenés aránya nem tűnik jelentősnek (1,9%-ról 1,84%-ra), figyelemre méltó, hogy a bolgár etnikum az egyik legnagyobb relatív létszámvesztést szenvedte el Moldovában.

Taraclia rajon 2004-ben a bolgár népesség 65,6%-át adta az összlakosságból (28293 fő), míg 2014-ben ez az arány 47,3%-ra csökkent (24584 fő). Ugyanakkor Taraclia továbbra is a bolgár etnikum legnagyobb központja, ahol a teljes bolgár közösség közel fele él. A szomszédos rajonok, például Cahul, Leova továbbra is jelentős bolgár közösséggel rendelkeznek (5% feletti aránnyal), de ezekben a rajonokban is enyhe csökkenés figyelhető meg.

A bolgár közösség jelentős része kivándorolt Moldovából, főként Bulgáriába vagy más európai országokba gazdasági okok miatt. A jobb életkörülmények és munkahelyek keresése erősen befolyásolta a bolgár népesség csökkenését. Bulgária EU-csatlakozása 2007-ben vonzó célponttá tette Bulgáriát a moldáviai bolgárok számára, különösen a dél-moldáviai közösségekből.

A természetes szaporulat hiánya, az alacsony születési ráta és az előregedő bolgár közösségek a népesség csökkenéséhez vezettek. A fiatalabb generációk körében gyakoribb a migráció és az asszimiláció, ami tovább csökkentette a bolgár népesség létszámát.

A bolgár közösség egy része asszimilálódott a moldáv vagy gagauz közösségekbe, különösen a vegyes házasságok révén. Ez hosszú távon a bolgár identitás gyengüléséhez vezetett.

Moldova gazdasági helyzete 2004 és 2014 között nem javult jelentősen, ami a bolgár közösségre, mint rurális és hagyományosan mezőgazdaságra épülő csoportra különösen negatív hatással volt.

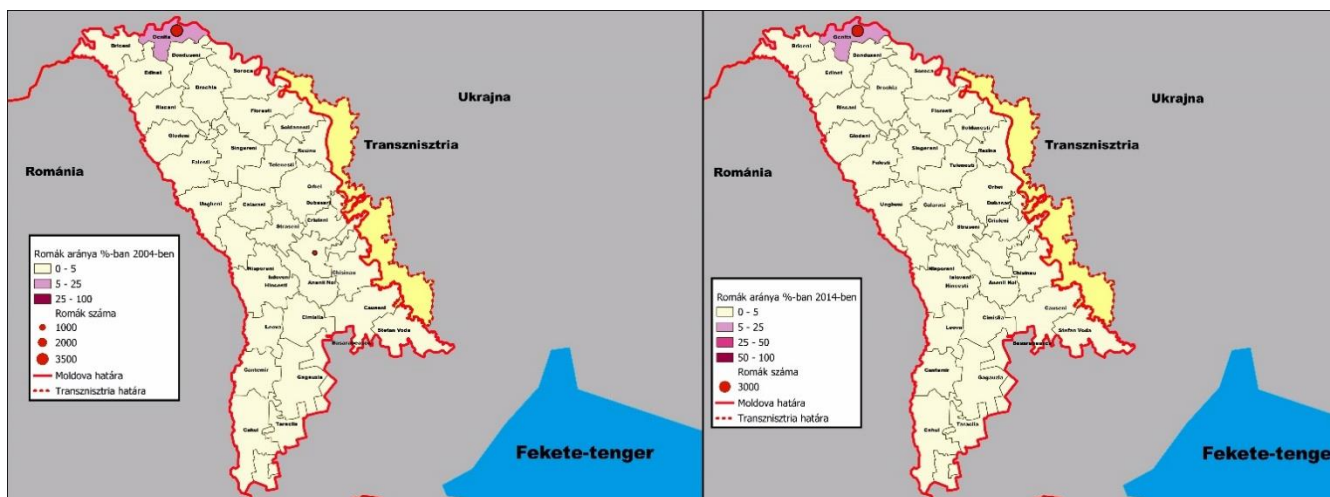
A bolgár közösség történelmi kapcsolatban áll Bulgáriával, és a rendszerváltás után ezek a kapcsolatok felerősödtek, ami motiválta a bolgár etnikum migrációját Bulgária irányába. A moldáv állami intézmények kulturális és nyelvi politikája, amely a moldáv és román identitást erősítik, kevésbé támogatták a bolgár nyelv és kultúra megőrzését.

6.6.2. Bolgárok Transznisztriában

2004-ben Transznisztria negyedik legnagyobb etnikuma a bolgár 13858 fővel, ami a terület népességének 2,5%-a. Az egyetlen rajon, ahol elérték az 5%-os arányt az Slobodzeja (7323 fő, 8%).

2015-ben is Transznisztria negyedik legnagyobb etnikuma a bolgár. A bolgár etnikumúak száma a területen 11210 fő, ami a teljes népesség 2,35%-a. A bolgárok 2015-ben is egyértelműen a déli rajonokban koncentrálnak, „legközelebb az anyaországhoz”. A legtöbb bolgár Slobodzejában él, az ott élők száma 5890, ami a bolgár etnikum 52,5% és a teljes népesség 1,2%-a. A maradék 47,5% esetében több mint 42% a két megyei jogú városban tömörül (Bendery 2663 fő, Tiraspol 2032 fő). A maradék 5,5% a többi 5 rajonban oszlik szét, számuk elenyésző (pl. Rybnica 263 fő).

6.7. Romák

(10. térkép) Roma etnikumúak aránya és száma a rajon teljes népességéhez viszonyítva 2004-ben (balra) és 2014-ben (jobbra); forrás: saját szerkesztés (Population statistics of Eastern Europe & former USSR adatai alapján)

Az ország utolsó nagyobb lélekszámmal rendelkező etnikuma: a romák.

A teljes népesség 1%-át 2004-ben (12271 fő), és 2014-ben (9323 fő) sem érték el a népszámlálási adatok alapján. Egy mondatban azt érdemes megjegyezni, hogy Ocnita rajont leszámítva sehol sem érte el az 1%-ot a romák aránya, sőt 2014-re majdnem 3000 fővel csökkent is a számuk. Az előbb említett rajonban 2004-ben 3417-en vallották magukat romának, amivel akkoriban a Moldovában élő romáknak a 27%-a koncentrált a rajonban. 2014-ben 3213-an vallották magukat romának, amivel a moldovában élő romák 34%-a koncentrált a rajonban. Ha a statisztikát vesszük alapul megállapítható, hogy ennél a népcsoportnál 5%-os növekedés volt megfigyelhető, azonban a számuk annyira elenyésző, hogy ez nem releváns adat.

Így leszögezhető, hogy a roma etnikai csoport sem 2004-ben sem pedig 2014-ben nem meghatározó Moldova esetében.

7. ÖSSZEFOGLALÁS, JÖVŐBELI TERVEK

A dolgozat célja Moldova etnikai és társadalmi-gazdasági változásainak elemzése volt, különös tekintettel a 2004-es és 2014-es népszámlálások adataira. Az eredmények rávilágítottak az ország etnikai sokszínűségére, valamint a demográfiai és migrációs tendenciák összetettségére. A moldáv lakosság továbbra is az ország domináns etnikai csoportja, de arányuk csökkenése figyelhető meg a vizsgált időszakban, amelyet az alacsony születési ráta, a kivándorlás és a társadalmi-gazdasági nehézségek együttesen magyaráznak. Az etnikai diverzitás ugyanakkor egyre nagyobb szerepet kap a városi és határ menti régiókban, ahol a román identitás felerősödése, valamint az orosz és ukrán közösségek jelenléte alakítja az ország kulturális és politikai tájképét.

Az elemzések során világossá vált, hogy a demográfiai trendek szorosan összefüggnek az ország történelmi, társadalmi és gazdasági környezetével. A migráció, különösen Nyugat-Európa irányába, kiemelkedően meghatározza Moldova népességének szerkezetét, és tovább mélyíti az urbanizáció és vidék közötti különbségeket. A moldáv etnikum visszaszorulása, különösen a déli és északi régiókban, jól mutatja az etnikai identitás és a geopolitikai helyzet közötti dinamikát, amit tovább súlyosbít a Transznisztria által teremtett geopolitikai instabilitás. A kutatás fontos eredménye, hogy tökéletesen megfigyelhető, ahogy Moldova népessége a legtöbb etnikum esetében nagy számban csökkent.

A jövőbeni kutatási irányok között kiemelt helyet foglal el a 2024-es népszámlálási adatok feldolgozása, amelyek várhatóan még részletesebb betekintést nyújtanak Moldova legújabb demográfiai és etnikai folyamataiba. Ezáltal lehetőség nyílik az ország hosszú távú társadalmi-

gazdasági és etnikai trendjeinek pontosabb értékelésére, valamint egy a 2014-2024-es időszak feldolgozására, elemzésére.

Az eddigi kutatás hozzájárult Moldova etnikai és társadalmi átalakulásának alaposabb megértéséhez, és alapot biztosít a további vizsgálatokhoz, amelyek a térség stabilitásának és fejlődésének elősegítését célozzák.

A kutatásban nem szereplő lakosok, a teljes népesség arányához képest 1%-ot el nem érő kisebbségek, az etnikumukat meghatározni nem hajlandó polgárok, valamint a területen illegálisan tartózkodó személyek.

8. IRODALOMJEGYZÉK

1. Bădescu, G. (2011). "Gagauz Yeri: A Historical and Cultural Overview." *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 2(1), 45-58.
2. Bohomolets, O. (2018). Geopolitical discrimination of some countries as exemplified by Ukraine: difficulties and perspectives. *Diplomatic Ukraine*, (XIX), 666-670. <https://doi.org/10.37837/2707-7683-2018-40>
3. Bondarenko. "Efficiency of the Ukrainian Banking Sector." *Business Economics Sustainability Leadership and Innovation*, 2023. doi:10.37659/2663-5070-2022-9-50-60.
4. Bottlik Zs., Barta G., Illés T., Karácsonyi D., Kőszegi M., Pete M. Etnikai földrajzi kutatások Köztes Európában, Budapest, 2018, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi kar
5. Brown, T., Eldholm, V., Brynildsrud, O., Osnes, M., Levy, N., Stimson, J., ... & Mathema, B. (2021). Evolution and emergence of multidrug-resistant mycobacterium tuberculosis in Chisinau, Moldova. *Microbial Genomics*, 7(8). <https://doi.org/10.1099/mgen.0.000620>
6. Buşmachi, G., Kováč, Ľ., Miklisová, D., & Weiner, W. (2017). Riparian collembola (hexapoda) communities of northern Moldova, Eastern Europe. *Zookeys*, 724, 119-134. <https://doi.org/10.3897/zookeys.724.12478>
7. Cojocar, A. (2019). "Cultural Heritage and Identity in Gagauz Communities."
8. Corobov, R., Ene, A., Trombitsky, I., & Zubcov, E. (2020). The Prut River under climate change and hydropower impact. *Sustainability*, 13(1), 66. <https://doi.org/10.3390/su13010066>
9. Dembińska, M. (2022). Legitimizing the separatist cause: nation-building in the Eurasian de facto states. *Nationalities Papers*, 51(1), 80-97. <https://doi.org/10.1017/nps.2022.33>
10. Duyne, P., and Quirke, B. (2019). Moldova: small country – big problem! corruption and a monarchy. 367-398. <https://doi.org/10.32631/ccc19.15>
11. Fomenko, V. (2019). Migration of the population of Transnistria: factors, trends, consequences. *Journal of Geography Politics and Society*, 9(4), 1-11. <https://doi.org/10.26881/jpgs.2019.4.01>
12. Fomenko, V. (2019). Migration of the population of Transnistria: factors, trends, consequences. *Journal of Geography Politics and Society*, 9(4), 1-11. <https://doi.org/10.26881/jpgs.2019.4.01>
13. Fomenko, V. (2019). Migration of the population of Transnistria: factors, trends, consequences. *Journal of Geography Politics and Society*, 9(4), 1-11. <https://doi.org/10.26881/jpgs.2019.4.01>
14. Illés Tamás, Bottlik Zsolt (2018), A moldáv identitás rétegei, Tér és Társadalom 32.évf. 4.szám, <https://doi.org/10.17649/TET.32.4.3104>
15. Ionițe, I. and Sfică, L. (2016). The Black Sea as a contributor to the precipitation amount on Moldova region. 51-58. <https://doi.org/10.18509/gbp.2016.07>
16. Kasiiyank, I., Naumuk, Y., Yakubasch, R., & Kasiiyank, L. (2022). Regional geoturistic potential of the Ternava River valleys in the lower course. *Problems of Geomorphology and Paleogeography of the Ukrainian Carpathians and Adjacent Areas*, (14), 75-87. <https://doi.org/10.30970/gpc.2022.1.3832>

17. Kemoklidze, N., and Wolff, S. (2019). Trade as a confidence-building measure in protracted conflicts: the cases of Georgia and Moldova compared. *Eurasian Geography and Economics*, 61(3), 305-332. <https://doi.org/10.1080/15387216.2019.1702567>
18. Kosárová, D., and Usiak, J. (2017). The Republic of Moldova as a potential failing state?. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 4(3-4), 50-59. <https://doi.org/10.15330/jpnu.4.3-4.50-59>
19. Marandici, I. (2020). Multiethnic parastates and nation-building: the case of the Transnistrian imagined community. *Nationalities Papers*, 48(1), 61-82. <https://doi.org/10.1017/nps.2019.69>
20. Matron Mátyás szakdolgozat; 2015
21. Medinets, M. (2018). Reflection of the past in historical and cultural landscape of the Transnistrian Moldovan Republic. *Vestnik of Samara University History Pedagogics Philology*, 24(2), 45-49. <https://doi.org/10.18287/2542-0445-2018-24-2-45-49>
22. Muth, S. (2014). Linguistic landscapes on the other side of the border: signs, language and the construction of cultural identity in Transnistria. *International Journal of the Sociology of Language*, 2014(227). <https://doi.org/10.1515/ijsl-2013-0086>
23. Musteata, S. (2021). Evenimentele din 1992 în manualul de istorie din școlile transnistrene / the events of 1992 in the history textbook of Transnistrian schools. *Plural History Culture Society*, 9(2), 215-236. https://doi.org/10.37710/plural.v9i2_16
24. Nishikawa-Pacher, A. (2020). Transnistria's order of friendship: legitimacy through diplomatic practice. *Europe Asia Studies*, 72(7), 1209-1231. <https://doi.org/10.1080/09668136.2020.1722799>
25. Pilkington, M. (2022). Is Moldova's tourism well-equipped to overcome the pandemic? The key role of emerging technologies. 227-246. <https://doi.org/10.31410/tmt.2022-2023.227>
26. Popa, M., Simion, A., Peptenatu, D., Dima, C., Drăghici, C., Florescu, M., ... & Diaconu, D. (2020). Spatial assessment of flash-flood vulnerability in the Moldova River catchment (n Romania) using the FFPI. *Journal of Flood Risk Management*, 13(4). <https://doi.org/10.1111/jfr3.12624>
27. Potulski, J. (2018). Quasi państwa na obszarze poradzieckim – Naddniestrze w rosyjskiej polityce zagranicznej. *Gdańskie Studia Międzynarodowe*, 16(1-2), 105-125. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.7627>
28. Prydetkevyc, S., Lisovskyi, A., Harbar, V., & Matuz, O. (2022). Structure of agricultural landscapes as the basis of the formation of zoocenoses of middle Transdnister. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Geography*, (84-85), 46-51. <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2022.85.3>
29. Romanescu, G., Miha-Pintilie, A., Stoleriu, C., Carboni, D., Paveluc, L., & Cimpianu, C. (2018). A comparative analysis of exceptional flood events in the context of heavy rains in the summer of 2010: Siret Basin (NE Romania) case study. *Water*, 10(2), 216. <https://doi.org/10.3390/w10020216>
30. Shaker, R., and Sirodoev, I. (2024). Assessing sustainable development across Moldova using household and property composition indicators. <https://doi.org/10.32920/ryerson.14638587.v1>
31. Simionov, L. (2023). Shifting attitudes towards identity, borders, and geopolitical choices: the case of Moldova. *Regional Science Policy & Practice*, 15(1), 200-222. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12613>
32. Tudor, A. (2018). "Gagauz Identity and Language: Challenges and Perspectives." *Journal of Language and Politics*, 17(5), 778-795.
33. Vlad Mischevca, râul Prut: de la geografie la istorie / The River Prut: From Geography to History. *Plural History Culture Society*, 3(2), 34-60. https://doi.org/10.37710/plural.v3i2_4
34. Wolfschwenger, J., and Saxinger, K. (2021). Federalism, national identity, and overcoming frozen conflicts: Moldova's experience. 28-40. <https://doi.org/10.4324/9781003141303-3>
35. Wolfschwenger, H., & Saxinger, G. (2020). Federalism, National Identity and Overcoming Frozen Conflicts: Moldova's Experience. *Ethnopolitics*, 19(5), 487-503. doi:10.1080/17449057.2020.1795472
36. Zaharia, A. (2016). "Ethnic Minorities in Moldova: The Case of Gagauz." *Minority Studies Journal*, 12(2), 112-130.